

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Výběr pojistného na sociální zabezpečení v ČR a kraji

Social Security Contributions Collection in the Czech Republic and in the Region

Student: Marie Hradňanská

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Mgr. Hana Fachinelli, Ph.D.

Ostrava 2009

Zadání bakalářské práce

Student: **Marie Hradňanská**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R055 Veřejná ekonomika a správa
Specializace: 01 Veřejná ekonomika a správa
Téma: **Výběr pojistného na sociální zabezpečení v ČR a kraji**
Social Security Contributions Collection in the Czech Republic and in the Region

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Pojistné na sociální zabezpečení v ČR
  3. Analýza výběru pojistného a stavu pohledávek v ČR a vybraném kraji
  4. Zhodnocení výběru pojistného na sociální zabezpečení
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KREBS, V. A KOL. Sociální politika. Praha: ASPI, a.s., 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
TRNKOVÁ, L.; ŽENÍŠKOVÁ, M. Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných k 1.1.2008. Olomouc: ANAG, 2008. 184 s. ISBN 978-80-7263-426-2.
TRÖSTER, P. A KOL. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. 406 s. ISBN 978-80-7400-032-4.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr.Mgr. Hana Fachinelli, Ph.D.**

Datum zadání: 21.11.2008

Datum odevzdání: 07.05.2009

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

V Ostravě dne 7.5.2009

.....

Děkuji PhDr. Mgr. Haně Fachinelli, Ph.D., vedoucí bakalářské práce, za odborné vedení, cenné rady, udávání směru při zpracování bakalářské práce a za čas věnovaný konzultacím nad touto prací..

V Ostravě dne 7.5.2009

.....

O B S A H

1. Úvod.....	1
2. Pojistné na sociální zabezpečení v ČR	3
2.1. Účel pojistného a legislativa	3
2.2. Poplatníci a plátcí pojistného	6
2.3. Konstrukce pojistného a rozhodné období	9
2.4. Výběr pojistného	12
2.5. Kontroly plnění povinností organizací	15
2.6. Vymáhání a právní zajištění pohledávek.....	17
3. Analýza výběru pojistného a stavu pohledávek v ČR a vybraném kraji.....	21
3.1. Přehled o vývoji počtu poplatníků	21
3.2. Přehled o vývoji počtu provádění kontrol	29
3.3. Vývoj stavu pohledávek	31
3.4. Analýza vymáhání pojistného	35
4. Zhodnocení výběru pojistného na sociální zabezpečení.....	41
4.1. Zhodnocení výběru pojistného za ČR	41
4.2. Zhodnocení výběru pojistného v kraji	43
4.3. Úspěšnost výběru pojistného.....	44
5. Závěr.....	47

Seznam použité literatury

Seznam zkratek

Seznam tabulek

Seznam grafů

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

1 ÚVOD

Sociální zabezpečení lze definovat jako souhrn všech nástrojů a opatření, kterými lze zabezpečit občana v případech konsensuálně dohodnutých událostí, jako je např. stáří, nemoc, ztráta živitele rodiny, ztráta zaměstnání, ztráta příjmu z výdělečné činnosti, zabezpečení zdravotní péče, atd. Systém sociálního zabezpečení v ČR je vybudován na třech pilířích: sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. Bakalářská práce je zaměřena na první z nich, tj. na sociální pojištění.

Sociální pojištění je konstruováno pro ekonomicky aktivní občany a je financováno prostřednictvím pojistného na sociální zabezpečení, tedy pojistného na důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Cílem práce je zhodnotit výběr pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti za období 2005 – 2008 v České republice a vybraném kraji. Hodnocení bude provedeno z hlediska následujících kritérií: úspěšnost výběru pojistného a efektivnost využívání legislativních kroků ke snižování pohledávek.

Pro dosažení cíle byly použity metody srovnávací analýzy, analýzy časových řad, a metody regresní analýzy.

Celý obsah práce je rozvržen do tří kapitol. V první kapitole je popsáno, k jakým účelům je určeno vybrané pojistné, co tvoří soustavu dávek vyplácených ze systému, jaká je konstrukce pojistného a sazby. Je vysvětleno, jakým způsobem se pojistné vybírá a v konečné fázi i odvádí. Vymezen je i pojem „poplatník“ a „plátce“ pojistného. Kontroly plnění povinností organizací, které provádějí orgány sociálního zabezpečení, působí jako prevence. Tato problematika je rovněž pojata v této kapitole.

V kapitole druhé je analyzován výběr pojistného z pohledu České správy sociálního zabezpečení jako „výběrčího“ pojistného. Je zde zhodnocen výběr pojistného v absolutní výši a rozbor struktury a výše pohledávek a rozbor vymáhání pohledávek, jelikož ne všichni poplatníci si plní zákonem dané povinnosti.

Kapitola třetí zhodnocuje celkové srovnání úspěšnosti výběru pojistného v součinnosti správních nebo soudních výkonů rozhodnutí či jakýchkoli jiných forem vymáhání dlužného pojistného v České republice a ve vybraném kraji.

V závěru jsou shrnuty získané poznatky a zhodnoceny výčty možností k vymáhání pohledávek, které mají okresní správy k dispozici.

Řešení se opírá o odbornou literaturu a o informace uvedené v člancích odborných časopisů, z elektronických zdrojů, z interních informací orgánů sociálního zabezpečení, dalšími podpůrnými materiály byly platné zákony či vyhlášky, prováděcí pokyny, směrnice a instrukce institucí sociálního zabezpečení.

2 POJISTNÉ NA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ V ČR

2.1 Účel pojistného a legislativa

Nemocenské pojištění a důchodové pojištění patří mezi ty systémové části sociálního zabezpečení, které jsou financované z příspěvků účastníků těchto subsystémů. Tvorba zdrojů na jejich financování je upravena zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. I když jsou oba subsystémy označovány jako pojištění, jsou přímé účelové platby na ně určené součástí státního rozpočtu. Přímá platba je označována jako pojistné. Dle zákonné úpravy je součástí této platby i příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, dále i penále a přírážky na pojistném a pokuty ukládané podle tohoto zákona.

Financování je průběžné ze státního rozpočtu. Případný deficit této položky je vyrovnán z ostatních příjmů státního rozpočtu. V rámci pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti byl od roku 1996 zaveden zvláštní režim hospodaření s pojistným na důchodové pojištění. Na Zvláštní účet důchodového pojištění“ se odváděla poměrná část odpovídající pojistnému na důchodové pojištění (pojistné na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti se odvádějí jednou částkou a jednotlivé odvody se v této částce nerozlišují), poněvadž příjmy z pojistného na důchodové pojištění převyšovaly od roku 1993 výdaje na dávky důchodového pojištění a tyto přebytky se „rozplývaly“ ve státním rozpočtu. Podle usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu bylo možné použít prostředky z tohoto účtu pouze na úhradu zvýšení dávek důchodového pojištění, na úhradu záporného salda pojistného na důchodové pojištění, včetně výdajů spojených s výběrem pojistného. V roce 2008 došlo ke zrušení Zvláštního účtu důchodového pojištění a prostředky byly převedeny na Zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu. Na tento účet dále Ministerstvo financí převádí každý rok, ve kterém byly příjmy pojistného na důchodové pojištění vyšší než výdaje na dávky důchodového pojištění, rozdíl těchto příjmů a výdajů. Peněžní prostředky se používají na důchodovou reformu. Oproti tomuto výdaje na nemocenské pojištění, které jsou rovněž hrazeny ze státního

rozpočtu, obdobný zvláštní režim hospodaření s pojistným na nemocenské pojištění nemají [1].

Nemocenské a důchodové pojištění vzniká, běží a zaniká za přesně vymezených podmínek stanovených zákonem. Osoby, které jsou účastny nemocenského a důchodového pojištění jsou povinny ze započitatelného příjmu přispívat z vyměřovacího základu na úhradu výdajů nemocenského a důchodového pojištění a státní politiky zaměstnanosti.

Cílem dávek nemocenského pojištění je finančně zabezpečit ekonomicky aktivní občany v okamžiku, kdy kvůli nemoci či mateřství ztratí krátkodobě výdělek. Výše dávek je odvozena z výdělků, který dávky v podstatě nahrazují. Účast na nemocenském pojištění zaměstnanců vzniká ze zákona a při splnění zákonem stanovených podmínek, konkrétně zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění, který nabyl účinnosti dne 1.1.2009 (původní zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění pozbyl platnosti dne 31.12.2008). V § 4 tohoto zákona je uveden výčet dávek nemocenského pojištění.

Nejčastější dávkou je nemocenské, které náleží zaměstnanci, který je lékařem uznán jako dočasně práce neschopným k výkonu svého zaměstnání. Další dávkou je ošetrovné. Nárok na tuto dávku má zaměstnanec, který nemůže pracovat, jelikož krátkodobě ošetřuje člena rodiny, zpravidla dítě, popř. jiného nemocného člena rodiny, jestliže jeho zdravotní stav vyžaduje nezbytné ošetřování jinou osobou. Peněžitá pomoc v mateřství se poskytuje nastávajícím matkám od počátku šestého až osmého týdne před očekávaným dnem porodu v celkové délce 28 týdnů nebo 37 týdnů, pokud jde o vícečetný porod. Jestliže je zaměstnankyně z důvodu těhotenství převedena na jinou práci a důsledkem toho dosazuje nižšího příjmu, má nárok na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství [2].

Důchodové pojištění patří mezi nejvýznamnější úseky sociální politiky, neboť představuje základní zabezpečení občanů ve stáří, při invaliditě a při ztrátě živitele, a je z nich i nejnákladnější: výdaje na důchody se pohybují kolem 290 mld. Kč ročně, což tvoří okolo 28 % výdajů státního rozpočtu. Základním předpisem upravujícím nároky na důchod, způsob stanovení výše důchodu a podmínky pro jejich výplatu je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl

účinnosti 1.1.1996, a vyhláška 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Nejčtenější ze všech druhů důchodů je důchod starobní. Účel je vlastně obsažen v názvu – jde o důchod, který má nahradit ztrátu nebo omezení pracovního příjmu, které jsou způsobeny věkem jako sociální událostí. Nárok mají ti pojištěnci, kteří splnili potřebnou dobu pojištění a dosáhli důchodového věku.

Občané, kteří ztratili způsobilost pracovat z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nebo byla jejich způsobilost pracovat omezena, jsou zabezpečeni jinou dávkou, tzv. invalidním důchodem. Invalidní důchod se poskytuje pojištěnci, u něhož nastala invalidita. Invaliditu osob posuzují lékaři lékařské posudkové služby na OSSZ. Invalidní důchody jsou rozlišovány jako plné nebo částečné.

Sociální událostí u důchodů pozůstalých je úmrtí manžela v případě vdovského důchodu, úmrtí manželky v případě vdoveckého důchodu nebo rodiče (popř. jiné osoby, na kterou je dítě výživou odkázáno) v případě důchodu sirotčího.

V zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, je stanoveno v § 1 viz [3], cituji: „Tento zákon v souladu s právem Evropských společenství upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrany proti nezaměstnanosti“. Usiluje o harmonizaci nabídky a poptávky na trhu práce. Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti jsou příspěvky na zapracování zaměstnanců, na dopravu zaměstnanců do zaměstnání, na různé rekvalifikace a investiční pobídky. Zabezpečení nezaměstnaných je označováno jako pasivní politika zaměstnanosti. V praxi se uskutečňuje formou poskytování podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci uchazeče o zaměstnání [4].

Organizační uspořádání a provádění sociálního zabezpečení orgány státní správy podléhá zákonu č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. V § 3 zmíněného zákona je uveden výčet orgánů sociálního zabezpečení, kterými jsou: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení, okresní správy sociálního zabezpečení, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo obrany. Řízení a rozhodování v jednotlivých oblastech sociálního zabezpečení má konkrétní a individuální charakter. Konkrétnost rozhodování nachází svůj výraz v založení, změně nebo zrušení konkrétního práva nebo povinnosti

fyzické či právnické osoby. Vedle zvláštních předpisů upravujících oblast sociálního zabezpečení upravuje toto řízení i správní řád, který je obecným předpisem, zákon č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jímž jsou stanovena základní pravidla řízení vyjadřující hlavní zásady správního řízení.

Vymáhání a zajišťování pohledávek je řešeno rovněž zákonem již výše uvedeným, zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Dalšími podpůrnými zákony v rámci vymáhání a zajišťování pohledávek jsou zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Poplatníci a plátcí pojistného

Subjekty, které jsou povinny platit pojistné, označuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, jako poplatníky. Poplatníky můžeme rozdělit do čtyř skupin:

- zaměstnavatelé,
- zaměstnanci,
- osoby samostatně výdělečně činné a
- osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění.

V zákoně č. 589/1991 Sb. se objevuje ještě termín “plátce”. Tímto termínem je označován subjekt, který je povinen určit vyměřovací základ, z něho vypočítat pojistné a odvést ho na příslušný účet okresní správy sociálního zabezpečení. Plátcí jsou současně všichni poplatníci s výjimkou zaměstnance, za které pojistné vypočítává a odvádí zaměstnavatel [5].

Zaměstnavatelem se rozumí právnická osoba nebo fyzická osoba, která zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance a která má sídlo nebo trvalý pobyt na území ČR.

Do 31.12.2008 se tyto dělily na organizace, které musí mít zpravidla víc než 25 zaměstnanců, a na malé organizace s méně než 25 zaměstnanci, ovšem jejich nemocenské pojištění provádí okresní správy sociálního zabezpečení. Povinností obou je odvádět i pojistné, které je povinen platit zaměstnanec. Místní příslušnost OSSZ se řídí v případě právnických osob sídlem organizace či místem útvaru organizace, ve kterém je vedena evidence mezd, u fyzických osob se řídí místem trvalého bydliště.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, byl od 1.1.2009 novelizován. Dochází ke změně označení poplatníků pojistného. Již nejsou členění na organizace a malé organizace, všichni jsou označováni stejně: jako zaměstnavatelé.

Zaměstnanci jsou vymezeni poněkud šířeji. Za zaměstnance jsou považováni zaměstnanci v pracovním poměru, zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti, členové družstev, soudci, poslanci, příslušníci policie, hasičského záchranného sboru, vězeňské služby, vojáci z povolání, státní zaměstnanci, pěstouni, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody zařazené do práce, dobrovolní pracovníci pečovatelské služby, a další. Rovněž jsou pojištěni zaměstnanci, jimž po skončení zaměstnání byly ještě zúčtovány příjmy započitatelné do vyměřovacího základu.

Existují i zaměstnanci, kteří nejsou účastni důchodového a nemocenského pojištění. K takovým patří osoby výdělečně činné na základě uzavření dohody o provedení práce. Z takového pojistného poměru se pojistné neodvádí, tyto osoby platí pouze daň z příjmu, které jsou ve správě finančních úřadů.

Podle zákona o důchodovém pojištění je osobou samostatně výdělečně činnou (OSVČ) ten, kdo vykonává samostatnou výdělečnou činnost nebo spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti a lze na něj rozdělovat příjmy a výdaje. Od 1.1.2004 se samostatná výdělečná činnost rozděluje na hlavní a vedlejší. Osoby vykonávající samostatnou výdělečnou činnost jako hlavní, jsou povinny odvádět pojistné na důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti, osoby vykonávající samostatnou výdělečnou činnost jako vedlejší se mohou k účasti na důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti přihlásit dobrovolně, pokud splnily podmínku výkonu samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší. Pojistné na nemocenské pojištění odvádí OSVČ pouze v případě, pokud se k tomuto účelu dobrovolně přihlásí.

Za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost se považuje, pokud OSVČ v kalendářním roce:

- vykonává zaměstnání s příjmem alespoň ve výši dvanáctinásobku minimální mzdy platné k 1. lednu kalendářního roku, za který se posuzuje účast OSVČ na pojištění
- má nárok na výplatu částečného invalidního důchodu nebo plného invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod
- má nárok na rodičovský příspěvek nebo na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské z důvodu těhotenství a porodu, pokud tyto dávky náleží z nemocenského pojištění zaměstnanců
- osobně pečuje o osobu mladší 10 let závislou na péči jiné fyzické osoby ve stupni I nebo bez ohledu na věk o osobu závislou ve stupni II, III nebo ve stupni IV, pokud je osoba, o kterou pečuje, osobou blízkou nebo žije s ní v domácnosti
- vykonává vojenskou službu v ozbrojených silách ČR, pokud nejde o vojáky z povolání
- je nezaopatřeným dítětem dle § 20 odst. 3a) zákona č. 155/1995 Sb., tzn. studuje a je mladší 26 let věku [6].

OSVČ, jež vykonávala vedlejší činnost, je povinna tuto skutečnost doložit, a to nejpozději spolu s podáním Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ, pokud to neučinila dříve. Není-li skutečnost o výkonu vedlejší činnosti doložena, je samostatná výdělečná činnost považována pro účely placení pojistného za činnost hlavní, přičemž k pozdějšímu doložení nelze přihlížet. OSVČ je proto povinna platit pojistné alespoň v minimální výši určené pro výkon hlavní činnosti.

O hlavní samostatnou výdělečnou činnost se jedná vždy, pokud nejsou splněny podmínky pro vedlejší samostatnou výdělečnou činnost.

Součástí systému důchodového pojištění od 1.1.1996 je institut dobrovolného důchodového pojištění. Dobrovolná účast na důchodovém pojištění je možná u osob starších 18 let, jestliže podaly přihlášku k účasti na pojištění a účast se týká doby jejich:

- vedení v evidenci úřadu práce jako uchazeče o zaměstnání, pokud po tuto dobu nenáleží podpora v nezaměstnanosti

- soustavné přípravy na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole, s výjimkou doby prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let
- výdělečné činnosti v cizině
- výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací.

Dobrovolná účast na důchodovém pojištění je možná i v případě, že osoba, která se k dobrovolnému pojištění přihlašuje, je již pojištěna z jiného důvodu, např. je v pracovním poměru a chce si pouze navýšit výpočtový základ. Účastny mohou být osoby starší 18 let, které podaly přihlášku k účasti na důchodovém pojištění, aniž by jim vyplýval důvod kterýkoliv výše uvedený, tedy bez důvodu. Pojistné lze platit až 10 let. Dobrovolnou účast na důchodovém pojištění lze také kdykoliv ukončit vlastním projevem vůle, tj. odhlásit se z důchodového pojištění vyplněním odhlášky.

S účinností od 1.1.2009 může být nově účasten nemocenského pojištění zahraniční zaměstnanec, který je výdělečně činný na území ČR ve prospěch zahraničního zaměstnavatele, který má sídlo na území státu, s nímž ČR neuzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení. Dobrovolná účast na nemocenském pojištění tohoto zaměstnance vzniká ode dne, který zahraniční zaměstnanec uvedl v přihlášce k účasti na nemocenském pojištění. Pojištění zaniká dnem skončení zaměstnání na území ČR, popř. dnem uvedeným v odhlášce z pojištění. Z nemocenského pojištění náleží zahraničnímu zaměstnanci pouze dva typy dávek, a to nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství [7].

2.3 Konstrukce pojistného a rozhodné období

Pojistné je konstruováno jako procentní sazba z vyměřovacího základu za rozhodné období. Vyměřovací základ pro výpočet a odvod pojistného je přesně definovaný okruh pravidelných příjmů. To platí především pro zaměstnavatele, zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné.

V § 5 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů je stanoven vyměřovací základ viz [6], citují: „Vyměřovacím základem zaměstnance je úhrn příjmů, které jsou

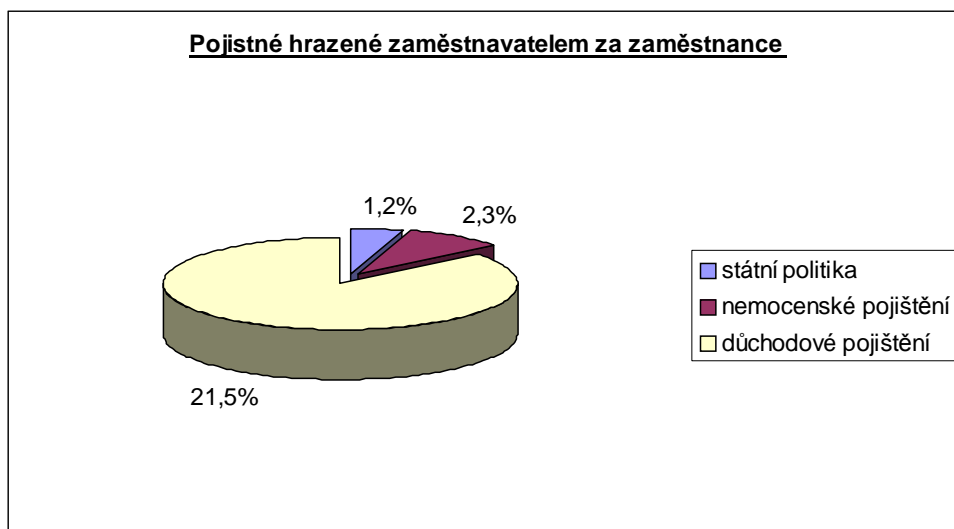
předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů a nejsou od této daně osvobozeny a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním, které zakládá účast na nemocenském pojištění nebo účast jen na důchodovém pojištění“. V odst. 2 citovaného zákona je uveden výčet příjmů, které se do vyměřovacího základu nezapočítávají. Tvoří výjimku ze zásady započitatelnosti příjmů, tzn. že i když byly tyto příjmy předmětem daně a nebyly od daně osvobozeny a byly zúčtovány zaměstnanci zaměstnavatelem v souvislosti se zaměstnáním, přesto se do vyměřovacího základu nezapočítávají. Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ, je kalendářní měsíc.

Zaměstnanci od 1.1.2009 odvádí 6,5 % z vyměřovacího základu na důchodové pojištění; na státní politiku zaměstnanosti a na nemocenské pojištění neodvádí žádnou částku.

Měsíčním vyměřovacím základem zaměstnavatelů je prostý úhrn vyměřovacích základů jeho zaměstnanců.

Souhrnná sazba pojistného pouze za zaměstnavatele činí 25 % z vyměřovacího základu. Jednotlivé procentní sazby jsou znázorněny v grafu č. 2.1.

Graf č. 2.1

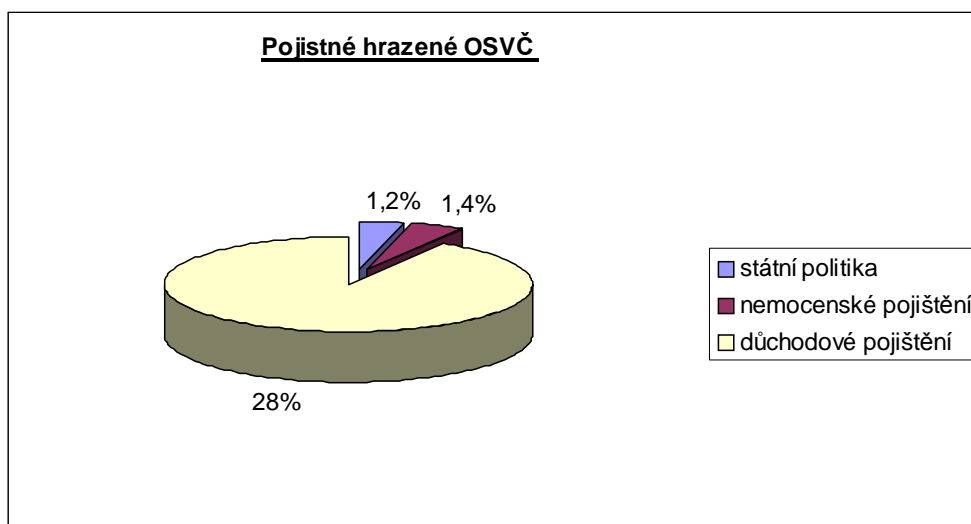

Zdroj: [6] vlastní zpracování

U osob samostatně výdělečně činných je vyměřovacím základem částka, kterou si osoba sama určí, ne však méně než 45 % příjmu ze samostatné výdělečné činnosti, v roce 2005, od roku 2006 pak 50 % příjmu ze samostatné výdělečné činnosti a to po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. U osob samostatně výdělečných osob je rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ, je kalendářní rok.

Pojistné OSVČ odvádí pojistné na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Procentní sazby jsou vyjádřeny v grafu č. 2.2.

Graf č. 2.2

Zdroj: [6] vlastní zpracování

Vyměřovacím základem pro osobu dobrovolně účastnou na důchodovém pojištění je měsíční částka, kterou si osoba určí. Minimum činí částka, která se plně započítává k určení výpočtového základu důchodu platná k 1. lednu kalendářního roku, ve kterém se pojistné platí. Od 1.1.2009 nabyl účinnosti zákon č. 365/2008 Sb., všeobecný vyměřovací základ za rok 2007, v platném znění, kterým se minimální vyměřovací základ mění. Pojistné činí 28 % z vyměřovacího základu. Z tabulky č. 2.1 můžeme porovnat vývoj vyměřovacích základů a pojistného v letech 2005 - 2009.

Tabulka č. 2.1

Vyměřovací základ a pojistné osob účastných DDP					
	minimální výše vyměřovacího základu		sazba pojistného	minimální výše pojistného	
	měsíční	roční		měsíční	roční
2005	8 400 Kč	100 800 Kč	28%	2 352 Kč	28 224 Kč
2006	9 100 Kč	109 200 Kč	28%	2 548 Kč	30 576 Kč
2007	9 600 Kč	115 200 Kč	28%	2 688 Kč	32 256 Kč
2008	10 000 Kč	120 000 Kč	28%	2 800 Kč	33 600 Kč
2009	5 889 Kč	40 668 Kč	28%	1 649 Kč	19 788 Kč

Zdroj: [8] vlastní zpracování

Vyměřovacím základem zahraničního zaměstnance pro pojistné na nemocenské pojištění je částka, kterou si zahraniční zaměstnanec určí, ne však méně než Kč 4 000,-. Výše pojistného je 2,4 % z určeného vyměřovacího základu.

2.4 Výběr pojistného

Finanční prostředky vybrané v rámci sociálního pojištění tvoří více než 35 % příjmu státního rozpočtu.

Základním pravidlem pro zaměstnavatele je, že odvádí pojistné nejen za organizaci, ale i za zaměstnance, zaměstnanci jako poplatníci nejsou plátcí pojistného, viz kapitola 2.2. Zaměstnavatel je povinen vypočítat výši pojistného za zaměstnance, odečíst je ze zaměstnancovy mzdy a přičíst k výši svého pojistného. Celkové pojistné snižené o částku vyplacených dávek nemocenského pojištění v rozhodném období odvede na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení. Je-li úhrn vyplacených nemocenských dávek vyšší, požádá zaměstnavatel příslušnou OSSZ o úhradu rozdílu. Malé organizace (do 25 zaměstnanců) odvádějí „celé“ pojistné na účet OSSZ, neodečítají žádné nemocenské dávky, jelikož samy nemocenské pojištění neprovádí. Pojistné se odvádí v den, který je určen jako výplatní termín za příslušný kalendářní měsíc, pokud takový den není určen, je pojistné splatné nejpozději do 8 dnů po uplynutí kalendářního měsíce, za který se odvádí, tzn., že v tento den musí být odepsáno z účtu zaměstnavatele. Má-li

zaměstnavatel více výplatních termínů, je pojistné splatné v den, na který připadá poslední výplatní termín. Zaměstnavatel je povinen příslušné OSSZ výplatní termín nahlásit, rovněž i případnou změnu výplatního termínu. Zákonnými změnami od 1.1.2009 již nepřichází v úvahu u všech zaměstnavatelů odpočty vyplacených nemocenských dávek (s výjimkou přechodného období). Nemocenské pojištění jejich zaměstnanců provádějí OSSZ místně příslušné dle sídla zaměstnavatele. Zaměstnavatel v případě pracovní neschopnosti zaměstnance vyplácí za pracovní dny a za svátky zaměstnanci po období prvních 14 kalendářních dnů náhradu mzdy. Doklad „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ vyhotovený ošetřujícím lékařem zároveň s podklady pro výpočet výše nemocenských dávek odevzdává zaměstnavatel na místně příslušnou OSSZ [6].

Osoby samostatně výdělečně činné platí pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti formou záloh. Zálohy se platí za příslušný kalendářní měsíc a jsou splatné od prvního dne v měsíci nejpozději do osmého dne měsíce následujícího. Doplatek pojistného je splatný nejpozději do 8 dnů po dni podání přehledu. Povinnost odevzdat „Přehled o příjmech a výdajích OSVČ“ je nejpozději do 30.4., pokud daňové přiznání zpracovává daňový poradce, nejpozději do 30.7. následujícího roku.

Osoba účastna dobrovolného důchodového pojištění platí pojistné za kalendářní měsíc. Místní příslušnost OSSZ se řídí místem trvalého bydliště pojištěnce, stejně jako OSVČ.

Placením pojistného se rozumí forma plateb. Pojistné se platí v české měně na účet OSSZ následujícími způsoby:

- bezhotovostním převodem z účtu vedeného v ČR
- v hotovosti prostřednictvím banky, spořitelny nebo držitele poštovní licence v ČR
- v hotovosti přímo v pokladně OSSZ, pokud jde o částku nepřevyšující Kč 5 000,-.

Za den platby se považuje u bezhotovostních převodů z účtu den, kdy bylo uskutečněno odepsání z účtu plátce pojistného, u plateb v hotovosti den, kdy banka, spořitelna či držitel poštovní licence nebo OSSZ hotovost přijali.

Platbu v hotovosti v pokladnách na místně příslušných OSSZ umožnila novela zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, od 1.1.2004. Klientům je umožněno zaplatit pojistné či jinou pohledávku ve výši Kč 5 000,- přímo v pokladně OSSZ, přičemž platbu za jeden titul nelze rozdělit do více pětistícových položek, částku nad tento limit je třeba zaplatit bezhotovostním převodem z účtu. Limit Kč 5 000,- je dán obecným přístupem k hotovostním platbám – současný trend směřuje k bezhotovostním platbám nejen z bezpečnostních důvodů.

Pokud si poplatníci neplní zákonem dané povinnosti, hrozí jim postihy. Výčet sankcí je uveden v zákoně č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Za nesprávně placené pojistného činí penále 0,05 % dlužné částky za každý kalendářní den (v § 20). Nesprávným placením se rozumí buď platba v nesprávné výši nebo opoždění placení.

Dalším typem sankce je přírážka k pojistnému (v § 21), které ukládají OSSZ v případech, kdy vinou zaměstnavatele vznikají rizika zvyšující výdaje na nemocenské i důchodové pojištění, např. se může jednat o porušování předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Výše přírážky může činit až 5 % z vyměřovacího základu za jednotlivé měsíce, za které se přírážka k pojistnému platí.

Za porušení dalších povinností stanovených zákonem mohou být organizacím i osobám samostatně výdělečně činným ukládány pokuty (v § 22). Pokuty mají charakter jakéhosi správního trestu na úseku „nepeněžního“ porušení povinností stanovených zákonem, např. může jít o nesprávné dokladování částek odváděného pojistného, včasné neoznámení rozhodných skutečností atd. Pokuty mohou OSSZ ukládat až do výše Kč 100 000,- .

Má-li zaměstnavatel či osoba samostatně výdělečně činná splatný závazek vůči okresní správě sociálního zabezpečení, použije se platba na úhradu dlužných částek v tomto pořadí:

- nejstarší nedoplatky pojistného
- běžné platby pojistného
- penále
- pokuty [6].

Pojištěncům účastným dobrovolného důchodového pojištění stanoví zákon povinnost platit pojistné, nestanoví však sankce v situaci, kdy občan pojistné neplatí. OSSZ splnění této povinnosti nevymáhá. Důsledkem porušení povinnosti platit pojistné je nehodnocení měsíců, za něž nebylo pojistné zapláceno, do celkové doby pojištění.

2.5 Kontroly plnění povinností organizací

Kontrolní činnost je důležitou součástí v systému sociálního zabezpečení, plní funkci zpětné vazby a její výsledky a poznatky ověřují v praxi účinnost platné právní úpravy. Povinnost kontrolovat plnění povinností organizací a malých organizací ukládá okresním správám sociálního zabezpečení zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona jsou zaměstnavatelé povinni poskytovat okresním správám sociálního zabezpečení potřebnou součinnost. Kontroly provádějí pracovníci správ sociálního zabezpečení pověřeni k této činnosti.

Předmětem kontroly je ověřování správnosti odvodu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, provádění nemocenského pojištění zaměstnanců organizací a plnění úkolů v důchodovém pojištění v celém komplexu.

Cílem kontroly je odstranit zjištěné chyby a závady, vypořádání přeplatků a nedoplatků vůči OSSZ a zaměstnancům, uložit potřebná nápravná opatření k odstranění nedostatků a k prevenci chybovosti, aby se na problém přišlo včas a mohla být sjednána náprava, dokud je to možné, a v neposlední řadě poskytnout odpovědným zaměstnancům organizace nezbytné informace a vysvětlení ke zjištěným skutečnostem.

Základem kontrolní činnosti je ověření vykázaného vyměřovacího základu na tiskopise „Přehled o výši pojistného a vyplacených dávkách“ s podkladovou evidencí a správná výše pojistného. Vlastní úhradu pojistného a její včasnost sleduje oddělení účtárny příslušné OSSZ podle stavu konta plátce pojistného.

Dále pracovníci kontrolují, zda organizace správně vedou podkladovou evidenci pro účely důchodového a nemocenského pojištění a zda plní i oznamovací povinnosti, např. hlášení o zaměstnávání důchodců [9].

Velmi důležitým předmětem kontroly jsou evidenční listy důchodového pojištění, jejich vyplňování po stránce formální i věcné, a včasné odevzdávání na ČSSZ prostřednictvím OSSZ, popř. odesílání elektronickou formou. ČSSZ každoročně vydává Metodickou pomůcku k vyplňování ELDP a Všeobecné zásady pro vyplňování ELDP, které jsou zveřejněny na webových stránkách ČSSZ, a slouží mzdovým účetním pro orientaci ve změnách a jsou pro ně významnými podpůrnými materiály .

Vstupem České republiky do Evropské unie dne 1.5.2004 se změnily podmínky zaměstnávání zahraničních občanů na území ČR. Před tímto dnem se výdělečná činnost z hlediska českého práva posuzovala podle českých předpisů a podle mezistátních smluv, které ČR uzavřela s některými státy. Po vstupu do EU se na výdělečnou činnost vztahují pravidla EU. Obecně platí, že předpisy EU jsou nadřazeny dvoustranným smlouvám a vnitrostátním předpisům. V této problematice se musí zaměstnavatelé orientovat a v případě zaměstnávání osob z jiných členských zemí EU je třeba správně určit příslušnost k právním předpisům, a to nejen při souběhu zaměstnání ve více zemích současně, ale i při vysílání zaměstnanců do ciziny v rámci služebních cest, naopak při přijetí zaměstnance vyslaného z jiné země EU, rovněž určení příslušnosti k právním předpisům v případech přeshraničních pracovníků, zaměstnanců v mezinárodní dopravě. Správné posouzení příslušnosti hraje důležitou roli v odvodu pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti, z čehož vyplývají i nároky na výplatu dávek. Kontrolní pracovníci velmi důsledně kontrolují agendu i v této oblasti, včetně výběru pojistného a případných nároků na výplaty dávek [10].

Kontroly se provádí přímo u zaměstnavatele, popř. může být zaměstnavatel vyzván, aby se dostavil se všemi podklady na OSSZ ve stanovený termín. Pokud výzvě nelze vyhovět, musí se zaměstnavatel omluvit, jinak může být jemu uložena pokuta až do výše Kč 20 000,-.

Plánované kontroly se provádějí podle ročního plánu kontrolní činnosti vytvořeného vždy k 1.1. U zaměstnavatelů se provádí každé dva roky.

Neplánované kontroly – mimořádné – se provádějí např. při zániku kontrolovaného subjektu, v případech, kdy byly při poslední kontrole zjištěny závažné nedostatky v provádění nemocenského pojištění nebo při určení vyměřovacího základu pro placení

pojistného, při konkurzním řízení a vyrovnávacím řízení a v jiných mimořádných případech, jako je přerušení placení pojistného nebo při výrazné změně placené částky.

2.6 Vymáhání a právní zajištění pohledávek

Evidování podaných přehledů včetně plateb pojistného zaměstnavatelů jsou náplní práce pracovníků úctáren OSSZ. Toto oddělení zpracovává platby pojistného, účtuje a kontroluje přehledy o vyměřovacích základech a pojistném malých organizací a přehledy o výši pojistného a vyplacených dávkách organizací, vystavuje na žádost zaměstnavatelů potvrzení o stavu závazků.

Nedodané přehledy pravidelně urguje. Nejdříve je zasíláno upozornění o nedodání přehledu, poté je na doručenkou zaslána urgence za neplnění povinností ve smyslu § 10 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, dále ještě jednou výzva k předložení přehledu a poté, když zaměstnavatel stále nereaguje na doručené výzvy a upozornění, obdrží platební výměr na **pravděpodobnou výši pojistného**.

Organizace se mohou ocitnout v tíživé finanční situaci z různých důvodů a nedaří se jim po určitou dobu dodržovat lhůty pro platby pojistného. Aby předešli vymáhání dluhu výkonem rozhodnutí, mohou písemně požádat OSSZ o povolení placení dlužného pojistného a penále ve splátkách, a to ve smyslu § 20 písm. a) zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Na povolení splátek není právní nárok. Povolení splátek nelze povolit, jestliže byl vůči dlužníkovi podán návrh na jeho zrušení a likvidaci nebo na prohlášení konkurzního či vyrovnávacího řízení [6].

OSSZ vydává po zhodnocení objektivních skutečností rozhodnutí o povolení či nepovolení splátek. Účtárny pojistného připravují podklady pro vyhotovení rozhodnutí na povolení **splátkového režimu**. Podmínkou pro zaměstnavatele je, že dluh bude splacen do 36 měsíců a současně poplatník musí řádně a včas platit běžné pojistné. Výhodou pro dlužníka, která plyne z povolení splátek dluhu, je nižší penále – v sazbě 0,025 % za každý den prodlení.

Vyskytují se zaměstnavatelé, kteří jsou komunikativní, reagují na výzvy, plní si povinnosti, ovšem pojistné neplatí. Pracovníci úctárny zasílají těmto zaměstnavatelům zhruba 4x ročně **výkaz nedoplatků**, který se stává vykonatelným rozhodnutím v případech, není-li pojistné zapláceno ani potom.

Za neplnění povinností může být OSVČ i zaměstnavatelům vyhotoveno **rozhodnutí o pokutě**.

Neplaticím osobám samostatně výdělečně činným jsou vyhotovovány **platební výměry**. Rovněž mohou být vyhotoveny i organizacím, a to tehdy, jestliže organizace špatně vyměřila pojistné, které zjistí pracovníci kontrolních oddělení OSSZ při kontrole.

Výkaz nedoplatků, platební výměr a rozhodnutí o pokutě jsou vykonatelnými rozhodnutími (v praxi používaný termín exekuční tituly). Výkonem rozhodnutí se označuje samotné vymáhání dluhu. Cílem je zajistit pohledávky všemi právními nástroji, což je v praxi činností oddělení vymáhání. Dostupnými právními nástroji jsou:

- správní výkon rozhodnutí
- soudní výkon rozhodnutí
- konkurzní řízení.

Výkazy nedoplatků jsou vykonatelné dnem vystavení, platební výměry jsou splatné do 15 dnů od doručení a rozhodnutí o pokutě je splatné do 15 dnů od jeho nabytí právní moci. Po nezaplacení těchto titulů oddělení vymáhání zahajuje správní výkon rozhodnutí dle zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, buď:

- příkázáním pohledávky
- srážkou ze mzdy.

V případech, kdy dlužníkem je právnická osoba nebo fyzická osoba, jejíž účet je veden u některého peněžního ústavu v ČR, vydá ČSSZ exekuční příkaz na příkázání pohledávky na peněžní prostředky dlužníka na účtech vedených u bank, čímž exekuci nařídí. Bankovní spojení získá OSSZ buď přímo od povinného nebo prostřednictvím banky, která je povinna dle § 38 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, i bez souhlasu klienta sdělit osobě oprávněné za účelem výkonu rozhodnutí bankovní spojení svého klienta. Není-li na bankovním účtu dostatek finančních prostředků k provedení exekuce a nedojde-li k uspokojení pohledávky do 6-ti měsíců od vyznění peněžního ústavu o nabytí právní moci výkonu rozhodnutí, odepíše

peněžní ústav k tomuto dni z účtu povinného peněžní prostředky na něm uložené a vyplatí je na částečnou úhradu vymáhané pohledávky a jejího příslušenství oprávněnému. Tím výkon rozhodnutí automaticky zaniká.

Zaplatí-li část exekučního titulu povinný sám dobrovolně, musí být vyhotoveno usnesení o částečném zastavení exekuce, v případě uhrazení zbylé částky se vyhotoví usnesení o zastavení exekuce.

Jestliže je dlužníkem zaměstnanec (příjemce mzdy), popř. příjemce důchodu, vydá OSSZ exekuční příkaz k výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy (z důchodu), čímž tuto exekuci nařídí. Příkaz k provedení srážky ze mzdy doručí OSSZ plátcí mzdy (důchodu), který je povinen dnem doručení tohoto příkazu příslušné částky povinného srážet, avšak zadržené částky smí oprávněnému vyplatit až v okamžiku, kdy obdrží od příslušné OSSZ vyrozumění, že doručený příkaz nabyl právní moci. Při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy postupuje plátcé mzdy (důchodu) podle §§ 276-302 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

V praxi se soudní výkon rozhodnutí použije v případech, kdy správní výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo příkázáním pohledávky fakticky nevedl k uspokojení pohledávky anebo v případech, kdy je zřejmé, že správní výkon rozhodnutí by k uspokojení pohledávek nevedl. V oblasti peněžitých plnění jde zejména o soudní výkon rozhodnutí:

- prodejem movitých věcí
- prodejem nemovitých věcí nebo
- zřízením soudcovského zástavního práva.

V případě výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí podává OSSZ návrh na výkon rozhodnutí přímo soudu, které má v kompetenci soudní vykonavatel.

Prodej nemovitostí ve vlastnictví dlužníka navrhuje OSSZ, čímž začíná nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí. Soud nařídí ocenění nemovitosti, což je nákladem oprávněného – OSSZ. Dle dražební vyhlášky jsou stanoveny podmínky dražby a začíná probíhat dražební jednání. Jsou svoláni účastníci rozvrhu dražby a každý věřitel vyčíslí svou pohledávku. Pohledávky zajištěné zástavním právem jsou pohledávkami zařazenými do třetí skupiny. Bohužel mimo jiné pohledávky patří pojistné na sociální zabezpečení až do páté skupiny. Tzn., že pokud má oprávněná OSSZ zajištěno v katastru

nemovitostí zajištění pohledávky zástavním právem, má větší naději na uspokojení pohledávky.

Zástavní právo je z obecného hlediska věcným právem, je absolutním právem věřitele k cizí věci. Návrh na zahájení řízení zřízením soudcovského zástavního práva zasílá příslušnému soudu a k tomu dokládá výpis z listu vlastnictví. Plní funkci zajišťovací a uhrazovací. Působí na dlužníka tak, aby splnil závazek, a v případě, že dlužník svůj závazek neplní, umožňuje věřiteli, aby se uspokojil.

Soud vydá usnesení o zřízení zástavního práva a zasílá jej na OSSZ a dlužníkovi. Jakmile rozhodnutí nabude právní moci, je záznam o zástavě zapsán do katastru nemovitostí. Pořadí soudcovského zástavního práva je určeno dnem, kdy k soudu došel od navrhovatele návrh na jeho zřízení.

OSSZ může k zajištění pohledávky vydat i rozhodnutí o zřízení zástavního práva z moci úřední, v tom případě bývá zasíláno přímo na katastrální úřad. Této formy zajištění pohledávek téměř nevyužívá. Postup je administrativně náročnější, povinností OSSZ je sledovat běh promlčecích lhůt, v případě neúspěšných postupů k vymáhání pohledávek před jejím uplynutím pohledávku zajistit.

Z jednotlivých titulů přicházejí platby na účet OSSZ pod konkrétním označením

Jednotlivé typy správního výkonu rozhodnutí se v praxi nekombinují, mohou se slučovat pouze soudní výkony rozhodnutí prodejem movitých či nemovitých věcí a zřízení soudcovského zástavního práva.

Oddělení vymáhání mimo již uvedené činnosti vydává rozhodnutí o povolení či nepovolení splátek, plátcům, kteří neplní své povinnosti splátkový kalendář ruší, taktéž se podílí na zpracování podkladů pro konkurzní a vyrovnací řízení, přihlašuje pohledávky do dědických řízení, do likvidací, provádí odpisy nedobytných pohledávek

Cílem konkurzního řízení je dosáhnout poměrného uspokojení věřitele z majetku dlužníka. Tento nástroj vymáhání se použije, pokud správní a soudní výkon rozhodnutí byly použity bezúspěšně. Navrhovatel konkurzu platí náklady, návrh podává ČSSZ. ČSSZ přihlašuje své pohledávky do již prohlášených konkurzů na základě jiného věřitele. ČSSZ i OSSZ sledují pravidelně usnesení o prohlášení konkurzu v Obchodním věstníku a na úředních deskách příslušného soudu.

3 ANALÝZA VÝBĚRU POJISTNÉHO A STAVU POHLEDÁVEK V ČR A VYBRANÉM KRAJI

Pro účely analýzy výběru pojistného v ČR a v kraji v letech 2005 - 2008 byl vybrán kraj Olomoucký. V jednotlivých částech kapitoly jsou nejdříve analyzovány údaje týkající se pojistného vybíraného Českou správou sociálního zabezpečení za celou republiku a následuje analýza totožných dat za kraj.

3.1 Přehled o vývoji počtu poplatníků

Výše příspěvků do státního rozpočtu ve formě plateb pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti je závislý na počtu poplatníků. Absolutní počty poplatníků v ČR a v kraji a jejich procentní podíl na výši příspěvků je uveden v příloze č. 1.

Jak je popsáno v kapitole 2.2, poplatníky jsou zaměstnavatelé, kteří odvádějí pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti dle výše vyměřovacího základu za každého zaměstnance, zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné a osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění. Ve sledovaném období se celkový počet poplatníků za všechny kategorie zvyšoval. Průměrný koeficient přírůstku v ČR činil 1,01309. Zatímco v r. 2005 činil počet poplatníků 4 788 mil., v r. 2008 to bylo již 4 978 mil, což představuje zvýšení téměř o 4 %.

Pohledem na tabulky v příloze č. 1 lze zjistit, která skupina poplatníků má nejvyšší podíl na příspěvcích do státního rozpočtu. Jednoznačně jsou v popředí poplatníci z organizací a z malých organizací, jejichž podíl v letech 2005 – 2008 činil v součtu v průměru 85 %.

Podíl počtu osob samostatně výdělečně činných k celkovému počtu poplatníků v rámci ČSSZ se pohybuje od 15,2 % v r. 2005 do 14,6 % v r. 2008, podíl se snižuje.

Za sledované období nejméně přispívají svými platbami na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění, byť jde

v celkovém počtu těchto poplatníků o vzrůstající trend. Příspěvky do státního rozpočtu od této kategorie poplatníků činí okolo 0,05 %.

V tabulce č. 3.1 sledujeme tempo zvyšování počtu poplatníků v organizacích a v malých organizacích pomocí statistického ukazatele – koeficient přírůstku - za ČR.

Tabulka č. 3.1

Počet poplatníků - ČSSZ				
Rok	počet poplatníků		koeficient přírůstku	
	O	MO	O	MO
2005	3 082 457	974 767	x	x
2006	3 149 523	987 387	1,0218	1,0129
2007	3 173 503	988 148	1,0076	1,0008
2008	3 250 136	999 450	1,0241	1,0114

Zdroj: [11] vlastní zpracování

Průměrný koeficient růstu za celé období u poplatníků v organizacích je 1,0178, u poplatníků v MO je 1,0081.

V rámci ČSSZ od r. 2005 do r. 2008 vzrostl počet zaměstnaných osob v organizacích a v malých organizacích o 4,74 %, přičemž v organizacích jde o nárůst vyšší (cca o 5,44 %) než v malých organizacích (cca o 2,53 %).

Jak se vyvíjel počet osob samostatně výdělečně činných v rámci celé republiky vyčteme z tabulky č. 3.2.

V ČR došlo za celé sledované období ke zvýšení osob samostatně výdělečně činných, ale je nutné poznamenat, že toto procento kolísalo. Zatímco v r. 2006 došlo k poklesu počtu OSVČ o 0,76 % oproti r. 2005, v roce 2007 došlo ke zvýšení o 0,79 % a v r. 2008 vzhledem k r. 2005 zvýšení již o 3 %.

Tabulka č. 3.2

Osoby samostatně výdělečně činné - ČSSZ						
Rok	vykonávající činnost		povinně platí zálohy na DP		dobrovolně	
	hlavní	vedlejší	hlavní	vedlejší	účastny DP	účastny NP
2005	651 205	259 624	651 097	78 094	8 407	240 825
	910 829		729 191			
2006	631 657	272 287	631 501	77 829	8 219	222 074
	903 944		709 330			
2007	632 963	285 021	631 723	84 580	7 680	210 540
	917 984		716 303			
2008	*	*	*	*	*	196 225
	938 265		727 063			

* údaje nejsou k dispozici

Zdroj: [11] vlastní zpracování

Od 1.1.2004 v souvislosti se zahájením reformy veřejných financí, dochází k nové právní úpravě řešící účast na důchodovém pojištění OSVČ. Rozlišují se na vedlejší, u kterých se předpokládá, že jejich činnost má pouze doplňkový charakter, a na hlavní, u kterých se očekává, že jejich činnost je jediným zdrojem příjmů, mají tudíž povinnost platit pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, alespoň v minimální výši, a to bez ohledu na výši dosažených příjmů. Do konce r. 2003 se mohla OSVČ, která dosáhla nižšího příjmu, než činila hranice pro povinnou účast na důchodovém pojištění, přihlásit k účasti na důchodovém pojištění dobrovolně.

Zpřísnění podmínek pro výkon samostatné výdělečné činnosti zjevně ovlivnil vývoj počtu OSVČ. Nutno uvést, že tato skutečnost není dána jen zpřísněním podmínek v oblasti sociálního pojištění OSVČ, ale také změnami v oblasti daňové a v oblasti zdravotního pojištění. Z tabulky č. 3.2 je zřejmé snížení počtu OSVČ v r. 2006, v dalších letech mírný nárůst v ČR.

Nemocenské pojištění OSVČ je dobrovolné, mohou se ho však účastnit pouze ty OSVČ, které mají zároveň povinnost platit zálohy na pojistné na DP. Ve výše zobrazené

tabulce jsou počty OSVČ účastných dobrovolně nemocenského pojištění z celkového počtu osob vykonávajících samostatnou výdělečnou činnost. Je viditelný déletrvající trend poklesu zájmu OSVČ o účast na tomto pojištění. Patrně výše dávek plynoucí jim z nároku při účasti na nemocenském pojištění tyto osoby dostatečně nemotivují.

Zatímco v roce 2005 bylo účastno nemocenského pojištění 26,44 % OSVČ z celkového počtu OSVČ vykonávajících činnost, v roce 2006 to bylo již méně - 24,57 %, v roce 2007 jen 22,96 % a v roce 2008 již jen 20,9 % OSVČ z celkového počtu OSVČ vykonávajících činnost.

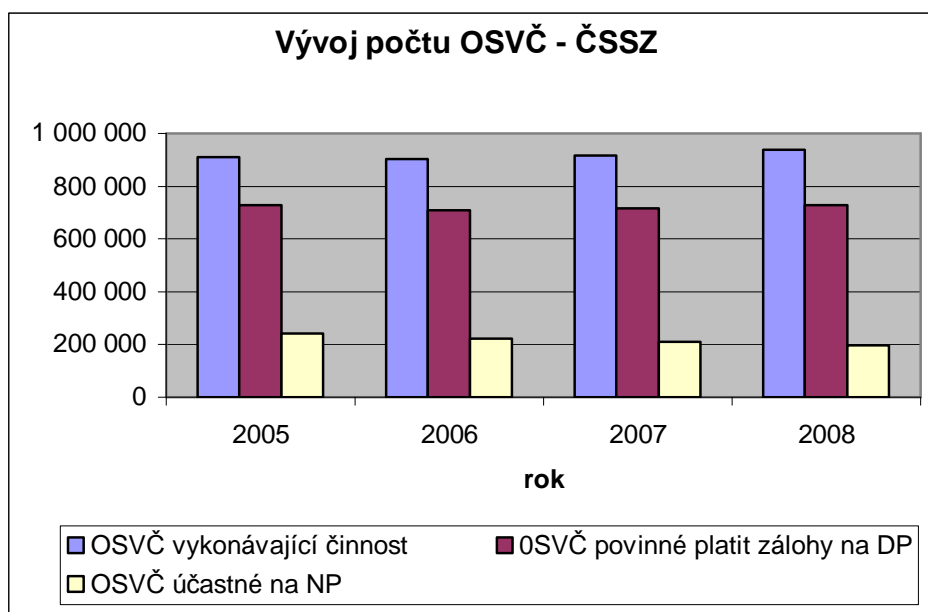
Pokud se týká údaje – účastny DP – vykazuje, kolik OSVČ vykonávajících vedlejší činnost je dobrovolně důchodově pojištěno. Dle současně platné právní úpravy je OSVČ vykonávající vedlejší činnost důchodově pojištěna pouze v případě, že její příjem po odpočtu výdajů dosáhne zákonem stanovené hranice. I této možnosti OSVČ vedlejší využívají, zřejmě ke zvýšení vyměřovacího základu pro budoucí nárok na důchod, ale přesto je trend klesající obdobně jako u dobrovolného nemocenského pojištění.

V procentním vyjádření v r. 2005 bylo dobrovolně účastno důchodového pojištění 3,2 % z celkového počtu OSVČ vykonávajících vedlejší činnost, v r. 2006 méně, a to 3,01 % a v r. 2007 jen 2,7 % z celkového počtu OSVČ vykonávajících vedlejší činnost. Za r. 2008 nelze počet OSVČ takto pojištěných analyzovat, jelikož údaje nejsou k dispozici.

V grafu č. 3.1 vidíme názorněji počty OSVČ celkové a z nich počty OSVČ povinných platit důchodové pojištění a počty OSVČ dobrovolně účastných nemocenského pojištění za ČR.

Jestliže máme hodnotit vývoj počtu OSVČ vykonávajících hlavní činnost a tempo růstu počtu OSVČ vykonávajících činnost vedlejší, dojdeme k závěru, že za ČR je průměrný koeficient růstu počtu OSVČ vedlejších vyšší než u OSVČ vykonávajících činnost hlavní (u OSVČ hlavních je koeficient 0,986, u OSVČ vedlejších činí koeficient 1,048).

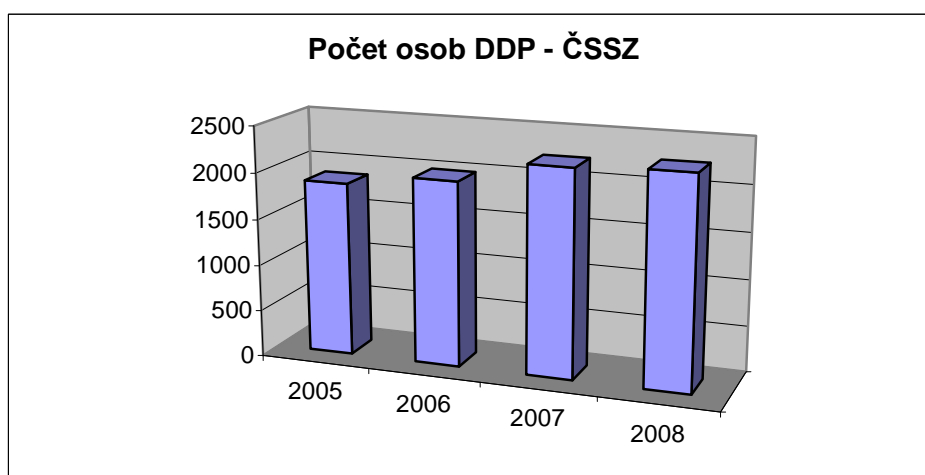
Graf č. 3.1

Zdroj: [11] vlastní zpracování

Jaké byly počty osob dobrovolně se přihlašujících k důchodovému pojištění v ČR, jsou graficky zmapovány v grafu č. 3.2. Nárůst za sledované období představuje za celou ČR o 21,18 % . Zde je koeficient růstu za sledované období 1,066.

Graf č. 3.2

Zdroj: [11] vlastní zpracování

Důvodem zvyšování počtu je ekonomická situace, zejména situace na trhu práce, kdy jsou osoby dlouhodobě vedeny v evidenci uchazečů na úřadu práce (pro zápočet na důchod se počítá pouze omezená doba) a vezmeme-li v úvahu i budoucí zvyšování potřebné doby pojištění v rámci důchodové reformy veřejných financí, bude to hrát určité roli i u řady osob. Obzvlášť lidem bude „nahrávat“ i skutečnost, že pojistné na dobrovolné důchodové pojištění je od 1.1.2009 nižší oproti předcházejícím rokům. Lze předpokládat, že tento trend se bude vyvíjet stejným směrem i do budoucna.

V příloze č. 1 rovněž najdeme vývoj snižování počtů poplatníků od r. 2005 do roku 2008 v kraji. V roce 2005 to bylo 260 tis., v roce 2008 bylo o 18 tis. méně. Snižování představuje zhruba 7 %. Pokles mohly způsobit demografické změny, taktéž i změny v jednotlivých ekonomických ukazatelích.

Snižování poplatníků se nejvíce projevilo u organizací a u malých organizací. Jestliže v roce 2005 přispívalo do systému sociálního zabezpečení z této kategorie cca 84,5 % poplatníků, v roce 2008 činil podíl již jen 83,5 %.

Podíl na příspěvcích od osob samostatně výdělečně činných za kraj v letech 2005 – 2008 se velmi pomalým tempem zvyšovaly, a to od 15,5 % v roce 2005, po téměř 16,5 % v roce 2008.

V počtu osob dobrovolně účastných důchodového pojištění je situace v kraji obdobná jako situace v celé ČR co se týče nárůstu počtu i výše podílu na příspěvcích do státního rozpočtu (podíl činí 0,05 %).

Pro názornost o tempu zvyšování počtu poplatníků v organizacích a v malých organizacích je vyhotovena tabulka č. 3.3.

Průměrný koeficient růstu počtu poplatníků v organizacích je 0,961 (zde je vývoj klesající), u poplatníků v MO je koeficient 1,003.

V kraji počet poplatníků v kategorii organizace od roku 2005 do roku 2008 klesá (pokles o 11 %), v kategorii malé organizace za období velmi nepatrně vzrůstá (nárůst o 1 %).

Tabulka č. 3.3

Počet poplatníků - KSSZ				
Rok	počet poplatníků		koeficient přírůstku	
	O	MO	O	MO
2005	162 725	57 322	x	x
2006	147 373	57 903	0,9057	1,0101
2007	146 450	58 225	0,9937	1,0056
2008	144 355	57 900	0,9857	0,9944

Zdroj: [12] vlastní zpracování

Ve vývoji počtu OSVČ v kraji od roku 2005 do roku 2008 téměř stabilizované, některý rok jejich počet poklesl, následující rok vzrostl. V globálním měřítku došlo k nárůstu počtu OSVČ o 2 %. Jednotlivé roky v procentním vyjádření: rok 2006 – pokles oproti roku 2005 o 1,12 %, rok 2007 nárůst oproti roku 2005 o 0,5 %, rok 2008 nárůst oproti rok 2005 o 2,3 %. Lze se o tom přesvědčit z tabulky č. 3.4.

Tabulka č. 3.4

Osoby samostatně výdělečně činné - KSSZ						
Rok	vykonávající činnost		povinně platí zálohy na DP		dobrovolně	
	hlavní	vedlejší	hlavní	vedlejší	účastny DP	účastny NP
2005	36 101	13 596	36 100	4 205	499	13 415
	49 697		40 305			
2006	35 015	14 128	35 010	4 160	733	12 250
	49 143		39 170			
2007	35 123	14 806	35 123	4 489	472	11 563
	49 929		39 612			
2008	*	*	*	*	*	10 546
	50 840		39 704			

* údaje nejsou k dispozici

Zdroj: [12] vlastní zpracování

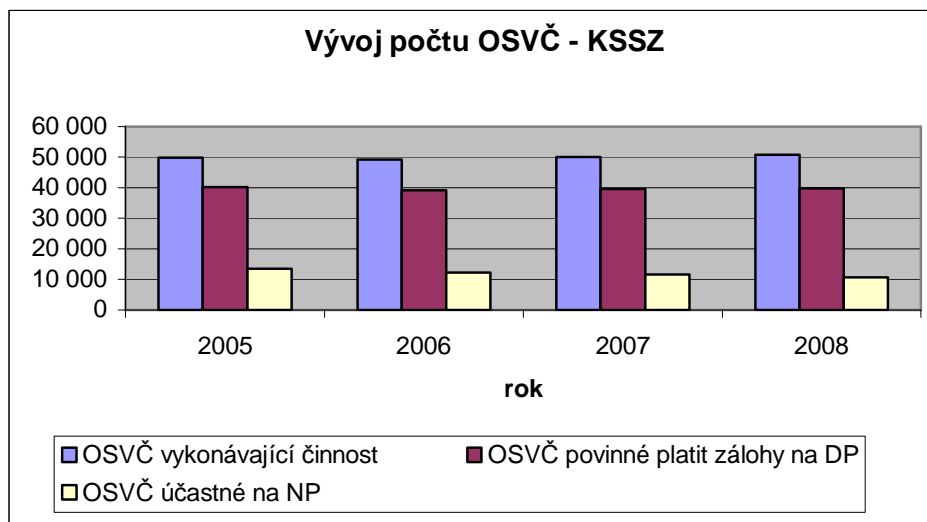
Podrobným zhodnocením počtu OSVČ dobrovolně nemocensky pojištěných z celkového počtu OSVČ vykonávajících činnost v kraji, dojdeme k následujícím výsledkům: v roce 2005 jde o 27 %, v roce 2006 o 24,9 % v roce 2007 23,2 % a v roce 2008 jde o 20,7 %.

Jak je to s vývojem dobrovolně účastných důchodového pojištění ze všech OSVČ vykonávajících vedlejší činnost v kraji? V roce 2005 činil podíl 3,67 %, v roce 2006 5,2 %, v roce 2007 3,18 %, za rok 2008 není údaj k dispozici.

V grafu č.3.3 jsou zobrazeny celkové počty OSVČ a z nich pak počty OSVČ povinných platit důchodové pojištění a počty OSVČ dobrovolně účastných nemocenského pojištění v kraji.

V kraji rostly počty OSVČ vykonávajících vedlejší činnost rychleji než počty OSVČ vykonávajících činnost jako hlavní (u OSVČ hlavních je koeficient 0,986, u OSVČ vedlejších činí koeficient 1,043).

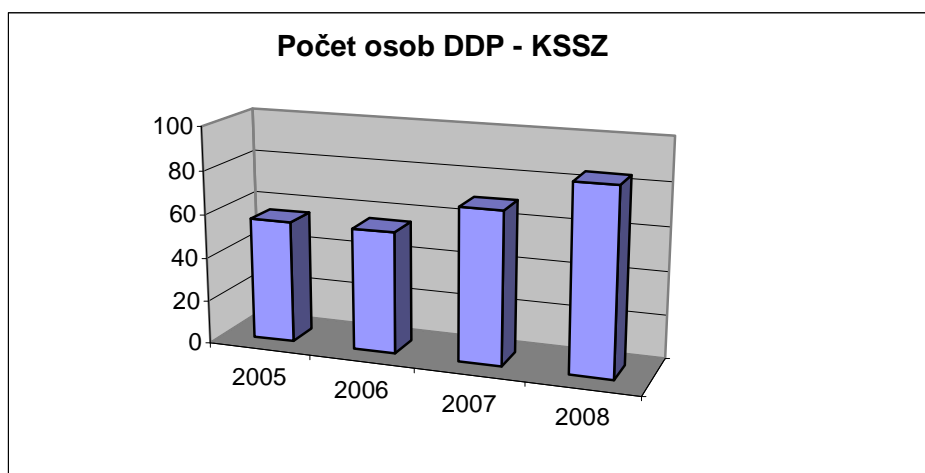
Graf č. 3.3

Zdroj: [12] vlastní zpracování

Můžeme vyvodit závěr, že trend v kraji kopíruje trend ČSSZ. Stav v kraji ovlivňuje nejen ekonomika, demografický vývoj (jako v celé republice), ale i specifika regionu, jako je např. poloha a geografické členění.

Graf č. 3.4

Zdroj: [12] vlastní zpracování

Nárůst počtu osob dobrovolně důchodově pojištění v kraji najdeme v grafu č. 3.4. Nárůst za sledované roky je podstatně vyšší nežli v celé ČR, jde o zvýšení o 52 %, koeficient nárůstu má hodnotu 1,151.

3.2 Přehled o vývoji počtu provádění kontrol

V souladu s ustanovením § 6 odst. 4 písm. o) zákona č. 582/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů kontrolovaly OSSZ ve sledovaném období plnění povinností organizací a malých organizací v sociálním zabezpečení a plnění jejich povinností jako plátců pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a provádění nemocenského pojištění a hospodaření s prostředky v organizacích, v nichž se vyplácejí dávky nemocenského pojištění.

Kontroly jsou plánovány na jednotlivých OSSZ vždy k 1.1. kalendářního roku. Z plánovaného počtu kontrol v roce 2006 bylo uskutečněno 137 330 , což představuje plnění plánu na 99,3 %, v roce 2007 bylo uskutečněno celkem 141 320 kontrol, plnění plánu v tomto roce činí 99,4 %. V roce 2008 provedla 99,33 % kontrol z celkového počtu naplánovaných (viz tabulka č. 3.5).

Tabulka č. 3.5

Kontroly - ČSSZ				
Rok	počet - plán	uskutečněno		
		celkem	z toho plánovaných	z toho neplánovaných
2005	*	15 052	133 900	25 152
2006	138 251	163 855	137 330	26 525
2007	142 127	167 229	141 320	25 909
2008	154 221	178 305	153 188	25 117

* údaj není k dispozici

Zdroj: [11] vlastní zpracování

Ze zjištěných výsledků lze vyvodit závěr, že ČSSZ intenzivně naplňuje svůj ambiciózní plán kontrol, což nemalou měrou přispívá k vysoké úspěšnosti výběru pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Neplánované kontroly byly nejčastěji likvidační, uskutečňovány z důvodu zániku organizací. Dalšími důvody bývají změna místní příslušnosti malých organizací, často se objevují u malých organizací i důvody jako jsou stížnosti zaměstnanců, zaměstnavatelů, ale i státních úřadů.

Při kontrolách jsou zjišťovány nedoplatky na pojistném, ale i přeplatky, byly nalezeny nedoplatky i přeplatky na nemocenských dávkách. Na základě kontrolních nálezů byly vydávány platební výměry na úhradu dlužného pojistného a penále, za nesoučinnost k provedení kontroly a při neplnění ohlašovacích povinností byly ukládány pokuty. Stále opakované jsou nedostatky v oblasti provádění nemocenského pojištění (stanovení, výpočet a likvidace dávek nemocenského pojištění zaměstnanců), u malých organizací velmi časté zjištěné rozdíly mezi vykázaným a skutečným vyměřovacím základem, v oblasti provádění důchodového pojištění je vysoká chybovost zjištěna v agendě ELDP (nedodržování formálně technického postupu pro jejich vyplnění včetně uvádění chybných údajů).

Ze zkušeností z aplikace práva Evropské unie vyplývá, že při prováděných kontrolách v organizacích se kontrolní pracovníci stále častěji setkávají se zaměstnáváním pracovníků podle cizích právních předpisů, s problematikou vysílání pracovníků a s určováním příslušnosti k právním předpisům ČR nebo jiného členského státu EU. Vysoká chybovost při určování příslušnosti k právním předpisům a poté následné poskytování dávek nemocenského pojištění podle předpisů ČR souvisí s nedostatečnou informovaností zaměstnavatelů, zejména nejsou splněny podmínky pro vyslání zaměstnanců a nesprávné posuzování účasti na pojištění u souběžných zaměstnání ve dvou či více státech.

Tabulka č. 3.6

Kontroly - KSSZ				
Rok	počet - plán	uskutečněno		
		celkem	z toho plánovaných	z toho neplánovaných
2005	7 415	8 545	7 326	1 219
2006	7 482	9 205	7 369	1 836
2007	8 578	9 303	7 720	1 583
2008	7 765	9 169	7 538	1 631

* údaj není k dispozici

Zdroj: [12] vlastní zpracování

V kraji rovněž byly kontroly uskutečněny téměř dle plánu. V roce 2005 bylo uskutečněno z plánovaného počtu kontrol 98,8 %, v roce 2006 byl splněn plán na 98,5 %, v r. 2007 na 90 % a v r. 2008 činí splnění plánu na 97,08 %. Plánované a skutečné počty kontrol v jednotlivých letech za kraj jsou uvedeny v tabulce č. 3.6.

3.3 Vývoj stavu pohledávek

Pohledávky můžeme členit dle různých hledisek. Jednak které subjekty se na nich podílí, a na druhé straně, jaké jsou výše pohledávek dle typu výkonu rozhodnutí.

V tabulce č. 3.7 uvidíme vývoj pohledávek ve sledovaném období u jednotlivých subjektů v rámci ČSSZ, jaký byl stav pohledávek u organizací, malých organizací a jaká byla výše pohledávek u OSVČ.

Dlouhodobým trendem je vysoký stav pohledávek vůči malým organizacím. Pohledávky se pohybují v průměru kolem 63 % v ČR. Stav pohledávek u těchto subjektů se stále snižoval v průměru o 1,23 %.

Tabulka č. 3.7

Stav pohledávek dle poplatníků - ČSSZ (v mil. Kč)				
Rok/podíl	celkem pohledávky	z toho		
		O	MO	OSVČ
2005	62 180,33	14 296,61	40 370,23	7 513,49
podíl (v %)	100,00	22,99	64,92	12,08
2006	59 720,70	13 159,14	38 096,42	8 465,14
podíl (v %)	100,00	22,03	63,79	14,17
2007	57 488,37	11 838,05	36 341,64	9 308,68
podíl (v %)	100,00	20,59	63,22	16,19
2008	55 797,46	11 480,11	34 167,03	10 150,32
podíl (v %)	100,00	20,57	61,23	18,19

Zdroj: [11] vlastní zpracování

Druhou největší položku ve stavu pohledávek tvoří pohledávky u organizací, kde se pohybují v průměru okolo 21,5 %. Rovněž i zde lze hovořit o jejich klesajícím vývoji, i když je tempo pomalejší, meziroční snížení pohledávek u těchto subjektů je v průměru 0,8 %.

Opakem jsou pohledávky u OSVČ. Od roku 2005 se stále zvyšují (nyní se pohybují kolem 18 %). Průměrné roční zvýšení představuje 2 %. Hypoteticky lze konstatovat, že podíl pohledávek u OSVČ na celkových pohledávkách bude v budoucnu stejný jako podíl pohledávek u organizací.

Pohledávky tvoří pojistné, penále na pojistném a pokuty (viz kapitola č. 2.4). Do pohledávek se zahrnují i ty, které platí subjekty ve splátkách.

Struktura pohledávek v letech 2005 – 2008 za ČR je znázorněna v příloze č. 2.

K 31.12.2006 evidovala ČSSZ pohledávky vůči plátcům pojistného v celkové výši 59 720,70 mil. Kč. Z této částky činil dluh na pojistném 28 119,93 mil.Kč, což je 46,01 % z celkových pohledávek, dluh na penále 30 946,80 mil. Kč (tj. 51,07 %) a dluh na pokutách 186,89 mil. Kč (tj. 0,31 %). Oproti stavu k 31.12.2005, kdy pohledávky činily 62 180,33 mil. Kč, došlo v roce 2006 ke snížení pohledávek o cca 2 459,62 mil. Kč, což představuje snížení o 3,96 %.

Ve splátkovém režimu jsou vedeny pohledávky ve výši 917,1 mil. Kč (1,54 % z celkových pohledávek). Proti roku 2005 došlo ke snížení o 38,07 %.

K 31.12.2007 evidovala ČSSZ pohledávky vůči plátcům pojistného v celkové výši 57 488,4 mil.Kč. Z této částky činí dluh na pojistném 27 441,1 mil.Kč, dluh na penále 28 993,1 mil Kč a dluh na pokutách 180,9 mil. Kč. Pohledávky se oproti předchozímu roku snížily o 2 232,3 mil. Kč. V procentním vyjádření činí snížení o 3,74 %.

Ve splátkovém režimu jsou vedeny pohledávky ve výši 873,3 mil. Kč (1,52 % z celkových pohledávek). Vůči předchozímu roku jde o snížení o 4,78 %.

K 31.12.2008 evidovala ČSSZ pohledávky v celkové výši 55 797,44 mil.Kč, z toho dluh na pojistném činil 27 766,60 mil.Kč, dluh na penále 27 039,76 mil. Kč a na pokutách 176,07 mil. Kč. I v tomto roce se výše pohledávek snížila o 1 690,43 mil.Kč (tj. o 2,94 %).

Ve splátkovém režimu jsou vedeny pohledávky ve výši 814,99 mil. Kč (1,4 % z celkových pohledávek). Proti roku 2007 jde o snížení o 58,27 mil. Kč, tj. o 6,67 %.

Rovněž v kraji u malých organizací jsou pohledávky nejvyšší, a to okolo 53,5 %. I v kraji se tyto pohledávky do roku 2008 snižovaly, snižování v průměru o 1,92 % (viz tabulka č. 3.8).

U organizací je stav v kraji téměř bez viditelných výkyvů, stále se pohybují průměrně okolo 32,5 %, výpočtem byl zjištěn průměrný nárůst za sledované období o 0,28 %.

U OSVČ je za sledované období výrazný růst výše pohledávek, i když zhruba o ½ menší než pohledávky u organizací. Podíl pohledávek u těchto subjektů je okolo 14 % z celkové výše pohledávek, za celé období nárůst v průměru o 1,6 %.

Tabulka č.3.8

Stav pohledávek dle poplatníků - KSSZ (v mil. Kč)				
Rok/podíl	celkem pohledávky	z toho		
		O	MO	OSVČ
2005	4 530,43	1 437,18	2 571,83	521,42
podíl (v %)	100,00	31,72	56,77	11,51
2006	4 442,58	1 475,23	2 385,23	582,12
podíl (v %)	100,00	33,21	53,69	13,10
2007	4 302,69	1400,33	2 261,03	641,33
podíl (v %)	100,00	32,55	52,55	14,91
2008	4 306,78	1 402,37	2 197,12	707,29
podíl (v %)	100,00	32,56	51,02	16,42

Zdroj: [12] vlastní zpracování

V příloze č. 2 najdeme také strukturu pohledávek dle typu za kraj.

V kraji byly evidovány pohledávky v roce 2006 v celkové výši 4 442,58 mil. Kč. Z této částky činily pohledávky na pojistném 1 948,24 mil. Kč (tj. 43,85 % z celkových pohledávek) na penále 2 351,68 mil. Kč (podíl na celkových pohledávkách je 52,94 %) a na pokutách 12,24 mil. Kč (což je 0,28 % z celkových pohledávek). Oproti roku 2005, kdy byly pohledávky ve výši 4 530,43 mil. Kč, se stav snížil o 87,85 mil. Kč, což je v procentním vyjádření snížení o 1,9 %.

Ve splátkovém režimu došlo v roce 2006 oproti r. 2005, kdy pohledávky činily 91,55 mil. Kč (tj. 2,02 % z celkového stavu pohledávek) k navýšení této kategorie dluhu na částku 130,42 mil. Kč (z celkových pohledávek tj. 2,94 %), celkem o 38,87 mil. Kč, což představuje zvýšení o 42,45 %.

K 31.12.2007 evidovala KSSZ pohledávky vůči plátcům pojistného ve výši 4 302,69 mil. Kč (z toho na pojistném 1 977,35 mil. Kč, na penále 2 212,32 mil. Kč, na pokutách 11,84 mil. Kč). Snížení celkových pohledávek oproti předchozímu roku je o 139,89 mil. Kč, tj. o 3,15 %.

Ve splátkách v tomto roce jsou vykázány pohledávky ve výši 101,18 mil. (tj. 2,35 % ze všech pohledávek). Oproti roku 2006 jde o snížení o 29,24 mil. Kč, tj. snížení o 22 %.

V roce 2008 evidovala KSSZ pohledávky v celkové výši 4 306,78 mil. Kč, z toho na pojistném 2 008,68 mil. Kč, na penále 2 121,85 mil. Kč a na pokutách 11,80 mil. Kč. Pohledávky se oproti předchozímu roku zvýšily o 4,09 mil. Kč, což je oproti roku 2007 velmi nepatrné zvýšení, a to o 0,1 %.

V r. 2008 byly ve splátkách evidovány pohledávky ve výši 164,45 mil. Kč (z celkových pohledávek tj. 3,82 %). Zvýšení o 63,27 mil. Kč představuje zvýšení o 62,5 %. Tento stav lze charakterizovat jako stabilizovaný, pohledávky se zvýšily pouze o 0,1 % oproti roku 2007, což je velmi nepatrné. Splátky se celkově navýšily o 62 %.

Viditelně jsou organizace v placení pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti disciplinovanější než malé organizace. Platební morálka OSVČ se stále zhoršuje.

Z přicházejících plateb se nejdříve hradí nejstarší nedoplatky pojistného, poté platby běžného pojistného a pak penále a pokuty (viz kapitola 2.4). Největší položku tvoří penále, a to polovinu z celkového objemu pohledávek. Vyplývá to jednak z výše uvedeného důvodu a také proto, že se pohledávka dlužníka – penále – za každý den prodlení s platbou zvyšuje.

3.4 Analýza vymáhání pojistného

Nejběžnější formou vymáhání je správní výkon rozhodnutí. Jak velká částka byla vymáhána a kolik bylo vymoženo za sledované období za ČSSZ je uvedeno v tabulce č. 3.9.

V roce 2005 bylo z celkového počtu zrealizovaných výkonů rozhodnutí předáno k vymáhání 144 073 titulů v celkové částce 6 564,54 mil. Kč. Vymoženo bylo 3 140,68 mil. Kč, což je 47,84 % z celkové částky předané k vymáhání..

Tabulka č. 3.9

Správní výkon rozhodnutí - ČSSZ (v mil.Kč)				
Rok	celkem titulů	předáno k vymáhání Kč	vymoženo Kč	%
2005	144 073	6 564,54	3 140,68	47,84
2006	137 601	6 557,31	3 135,47	47,82
2007	133 477	6 795,79	3 232,21	47,56
2008	*	*	*	*

* údaje nejsou k dispozici

Zdroj: [11] vlastní zpracování

Z celkového počtu v roce 2006 bylo k vymáhání předáno 137 601 vykonatelných titulů na celkovou částku 6 557,31 mil. Kč. Tento rok bylo vymoženo 3 135,47 mil. Kč. Vymožená částka představuje 47,82 % z celkové částky předané k vymáhání.

V následujícím roce 2007 bylo z celkového počtu zrealizovaných výkonů rozhodnutí předáno k vymáhání 133 477 titulů rozhodnutí na celkovou částku 6 795,79 mil. Kč, bylo vymoženo 3 232,21 mil. Kč, v procentním vyjádření je to podíl 47,56 %.

Do jaké míry bylo efektivní vymáhání cestou soudního výkonu rozhodnutí ukazuje tabulka č. 3.10.

Tabulka č. 3.10

Soudní výkon rozhodnutí - ČSSZ (v mil.Kč)				
Rok	celkem titulů	předáno k vymáhání Kč	vymoženo Kč	%
2005	60 795	5 570,42	950,81	17,07
2006	64 034	5 519,59	821,98	14,89
2007	71 109	5 542,75	1 025,51	18,50
2008	*	*	*	*

* údaje nejsou k dispozici

Zdroj: [11] vlastní zpracování

V roce 2005 bylo vymáháno celkem 60 795 titulů na celkovou částku 5 570,42 mil.Kč, vymoženo bylo 950,81 mil. Kč, což představuje 17,07 % z celkové vymáhané částky.

V roce 2006 bylo předáno k soudnímu výkonu rozhodnutí celkem 64 034 titulů, v celkové částce 5 519,59 mil. Kč. Vymoženo bylo pohledávek za 821,98 mil. Kč. Jde o 14,89 % úspěšnost.

V roce 2007 bylo k vymáhání předáno celkem 71 109 titulů v celkové částce 5 542,75 mil. Kč. Jelikož bylo z této výše pohledávek vymoženo 1 025,51 mil. Kč, úspěšnost vymáhání v tomto roce činila 18,5 %.

Stav uplatněných pohledávek v konkurzním řízení, jejich výše a procentní vyjádření vymožené částky za ČR je uvedeno v tabulce č. 3.11

Tabulka č. 3.11

Konkurzní řízení - ČSSZ (v mil.Kč)				
Rok	pohledávek přihlášeno	uplatněno Kč	z ukončených uspokojeno	%
2005	1 273	1 575,03	132,56	8,42
2006	1 168	1 569,35	316,45	20,16
2007	1 088	1 155,74	337,27	29,18
2008	*	*	*	*

* údaje nejsou k dispozici

Zdroj: [11] vlastní zpracování

V r. 2005 bylo uplatněno v přihlášených konkurzech pohledávek celkem za 1 573,03 mil. Kč, vymoženo bylo 950,81 mil. Kč, tj. z celkové částky 8,42 %.

Za r. 2006 bylo v konkurzech uplatněno celkem za 1 155,74 mil. Kč pohledávek, vymoženo za 1 025,57 mil. Kč, v procentním vyjádření je to 29,18 %.

V r. 2007 byly takto uplatněny pohledávky v celkové výši 1 155,74 mil. Kč, z ukončených konkurzních řízení v r. 2007 byly uspokojeny pohledávky ve výši 337,27 mil. Kč

Od 1.1.2008 nabyt účinnosti z.č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, kterým se ruší zákon o konkurzu. Konkurzy dle zákona 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů, jsou soudy prohlašovány jen k návrhům podaným do 31.12.2007 a k těmto se přihlašovaly pohledávky i v roce 2008 a současně pohledávky do probíhajících insolvenčních řízení. Hodnocení vymáhání dle insolvenčního zákona není předmětem této práce.

Správní výkon rozhodnutí je způsob administrativně jednodušší a dle procentních výše úspěšnosti vymáhání, která se pohybuje okolo 45 %, se jeví jako velmi efektivní. Orgány správ sociálního zabezpečení využívaly všech dostupných zákonných prostředků, nejčastěji ovšem prikázáním z účtu povinného. Orgány sociálního zabezpečení zahajují exekuci zpravidla do 1 měsíce od vykonatelnosti exekučních titulů. Rychlost dalšího postupu záleží na zvolené formě vymáhání. Délka může být ovlivněna i průtahy ze strany povinných (problémy s doručováním, zrušení účtu,.....). Méně je využíváno srážek ze mzdy (z důchodu). Dle sdělení zaměstnanců OSSZ zabývajících se touto agendou je často forma vymáhání ztížena neplněním povinností zaměstnavatelů, kteří by měli dluh postupně ze mzdy povinného srážet, často změnami zaměstnavatele u povinných, atd..

Soudně jsou vymáhány většinou ty pohledávky, které nebyly uspokojeny v rámci správního výkonu rozhodnutí. Relativně nejefektivnějším prostředkem je soudcovské zástavní právo. Pracovníci oddělení vymáhání ve svých komentářích shodně uvádějí, že se stále zlepšuje činnost soudů, kdy se trvale zkracují doby od podání návrhu na soudní výkon rozhodnutí do vydání usnesení až na několik týdnů. K prodlení tak dochází většinou již jen při samotné realizaci nařízeného výkonu rozhodnutí.

Do konkurzu se přihlašují pohledávky, kdy správní ani soudní výkon rozhodnutí nevedl k uspokojení pohledávky.

Jak efektivně bylo využíváno vymáhání dlužných částek formou správního výkonu rozhodnutí v roce 2005 a v letech následujících v kraji ukazuje tabulka č. 3.12.

Z celkového počtu vykonatelných titulů bylo v roce 2005 k vymáhání předáno 6 745 titulů na částku 327,71 mil. Kč, vymoženo bylo 36,49 %.

Tabulka č. 3.12

Správní výkon rozhodnutí - KSSZ (v mil.Kč)				
Rok	celkem titulů	předáno k vymáhání Kč	vymoženo Kč	%
2005	6 745	327,71	119,57	36,49
2006	5 832	370,81	135,99	36,67
2007	5 683	291,01	128,95	44,31
2008	5460	334,8	147,56	44,07

Zdroj: [12] vlastní zpracování

Následující rok 2006 byla úspěšnost vymáhání správním výkonem rozhodnutí 36,67 %, v roce 2007 představovala vymožená částka 44,31 % z celkového počtu vymáhané částky a v roce 2008 bylo vymoženo 147,56 mil. Kč, což je úspěšnost 44,07 %.

Soudním výkonem rozhodnutí je vymáháno menší množství vykonatelných titulů. Jejich počty a úspěšnost znázorňuje tabulka č. 3.13.

Tabulka č. 3.13

Soudní výkon rozhodnutí - KSSZ (v mil.Kč)				
Rok	celkem titulů	předáno k vymáhání Kč	vymoženo Kč	%
2005	2 024	255,73	132,76	51,91
2006	1 997	324,69	43,33	13,35
2007	2 327	306,55	67,05	21,87
2008	2517	487,12	120,39	24,71

Zdroj: [12] vlastní zpracování

V r. 2005 byla vymožena celá polovina částky dluhu předaného k vymáhání soudním výkonem rozhodnutí. Mimořádně v tomto roce byla uhrazena značně vysoká pohledávka jednoho dlužníka. V roce 2006 to bylo již méně, cca 13 % a v letech 2007 a 2008 byla vymožena zhruba pětina vymáhané částky.

Tabulka č. 3.14 udává počty pohledávek přihlášených do konkurzních řízení, celkovou výši pohledávek a počty vymožených částek v rámci kraje.

Tabulka č. 3.14

Konkurzní řízení - KSSZ (v mil.Kč)				
rok	přihlášeno pohledávek	uplatněno Kč	z ukončených uspokojeno	%
2005	69	181,91	4,32	2,37
2006	34	105,98	21,83	20,60
2007	45	97,52	5,36	5,50
2008	18	86,74	6,19	7,14

Zdroj: [12] vlastní zpracování

Celkový počet pohledávek přihlášených do konkurzních řízení se od roku 2005 stále snižoval. Jde o logický vývoj nakládání s pohledávkami v úpadkovém řízení, když od 1.1.2008 vstoupil v účinnost nový insolvenční zákon. Od roku 2005 do roku 2008 se pohledávky snížily o 52 %. S ohledem na velký pokles přihlášek však prakticky o pokles nejde.

4 ZHODNOCENÍ VÝBĚRU POJISTNÉHO NA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

4.1 Zhodnocení výběru pojistného za ČR

Z provedené analýzy pohledávek je zřejmý trend snižování pohledávek. ČSSZ se daří snižovat pohledávky. Nejvyšší pohledávky eviduje u malých organizací, nejnižší OSVČ. Z hlediska struktury pohledávek dle jejich typu tvoří nejvyšší částky penále. Penále se dlužníkům zvyšuje každým dnem prodlení platby, tudíž tyto pohledávky rostou rychleji nežli pohledávky na pojistném.

Jednou z příčin zhoršené platební morálky poplatníků je i pozdní zjištění nedoplatků. V tomto případě jsou účinné prováděné kontroly. Pravidelné provádění kontrol u organizací, u malých organizací a u OSVČ vytváří tlak na správný odvod pojistného. Psychologický efekt by pak přineslo opakování provádění kontrol u chronických neplatičů, aby viděli stálou aktivitu OSSZ k získávání dlužných částek.

K vymáhání dlužných částek používá ČSSZ pružně všech dostupných zákonných forem vymáhání a zajištění pohledávek při dodržování stanovené právní úpravy a metodiky ČSSZ.

Správním výkonem rozhodnutí se ČSSZ v letech 2005 – 2008 podařilo vymoci téměř polovinu vymáhané částky, v procentním vyjádření je to okolo 47,8 % z celkové částky předané k vymáhání. Nejefektivnější a nejrychlejší formou je cesta správního výkonu rozhodnutí, přičemž nejúčinnější je příkázání pohledávky z účtů povinného vedených u bank za předpokladu, že na účtu dlužníka jsou dostatečné finanční prostředky. Velmi účinné je příkázání pohledávky z účtu stavebního spoření, neboť dlužníci pod hrozbou ztráty státního příspěvku ve většině případů dlužnou částku zaplatí.

ČSSZ při vymáhání dluhů naráží na řadu problémů, kterými jsou zrušování účtu ještě před jeho zablokováním, u výkonů rozhodnutí srážkou ze mzdy často mění zaměstnanec pracovní poměr, objevují se poměrně často situace, kdy zaměstnavatel neplní povinnost a zaměstnanci srážku ze mzdy neprovádí, kdy zaměstnavatel neplní

ohlašovací povinností, objevují se i prodlevy peněžních ústavů v oznamování o existenci či neexistenci účtů povinných.

Soudním výkonem rozhodnutí vymáhá ČSSZ okolo 18 % z celkové vymáhané částky. Tento způsob vymáhání je méně úspěšný než při uplatnění příkázání pohledávky na peněžní prostředky z účtů vedených u bank či srážkou ze mzdy. Důvody spočívají v časové náročnosti a závislost je dána rovněž činností soudů. Časový horizont soudního výkonu rozhodnutí od podání návrhu na soudní výkon rozhodnutí až po ukončení exekuce nelze objektivně stanovit či určit. Lze sice konstatovat, že se činnost soudu při realizaci podaných návrhů ČSSZ na soudní výkon rozhodnutí zrychlila, ale tento poznatek nelze v žádném případě zobecnit.

Soudcovské zástavní právo k nemovitostem povinných jako institut zajišťující pohledávky je nejefektivnější nástroj vymáhání pohledávek cestou soudního výkonu rozhodnutí a je využíván stále ve větší míře. Pohledávky nejen zajišťuje, ale vede dlužníky ke snaze hledat řešení směřující k úhradám svých pohledávek.

Také soudní výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí či prodejem nemovitostí při své realizaci naráží na řadu problémů. Samotné praktické provedení soupisu movitých věcí a eventuelní dražba je značně zdlouhavá, stejně i u nemovitostí, kdy u velkých dlužníků často dluhy převyšují hodnotu oceněné nemovitosti. Úspěšnost je malá s ohledem na zatížení nemovitosti v převážné většině případů již různými zástavními právy jiných oprávněných.

Do prohlášených konkurzních řízení přihlašovala ČSSZ rok co rok stále méně pohledávek co do jejich počtu i výše. Výši pohledávek získaných touto formou vymáhání zobrazuje tabulka č. 3.11. Ukazatel efektivity vymáhání cestou konkurzního řízení se blíží ke 20 %. Toto vysoké procento ovlivnilo úhrady pohledávek uplatněných v konkurzních řízeních zahájených před několika lety. Kladný výsledek nelze objektivně zhodnotit. Délka průběhu celého procesu konkurzu trvá mnohdy i řadu let. Vysoké procento ovlivnilo úhrady pohledávek uplatněných v konkurzních řízeních zahájených před několika lety.

Úspěšnost vymáhání cestou konkurzních řízení ovlivňují trvalé příčiny, kterými jsou nedostatek majetku na straně úpadců a v případě, že do konkurzní podstaty je sepsán určitý majetek, bývá ve většině případů zastaven ve prospěch jiných věřitelů.

Velkým negativem je nejen doba trvání konkurzu, ale zejména vysoké náklady spojené s tímto řízením.

4.2 Zhodnocení výběru pojistného za kraj

V kraji rovněž činí nejvyšší částka pohledávek u malých organizací, a situace je stejná i u osob samostatně výdělečně činných. Pohledávky u těchto subjektů jsou nejnižší. KSSZ se dařilo snižovat pohledávky u malých organizací rychleji nežli pohledávky u organizací. Naopak narůstaly pohledávky u osob samostatně výdělečně činných, vždyť obdobná situace je zmapována i v rámci celé republiky.

V kraji je úspěšnost vymáhání správním výkonem rozhodnutí nižší oproti ukazatelům za Českou republiku, přestože se stále zvyšovala. Řádově se pohybovala od 36 % v roce 2005 až po 44 % v roce 2008.

Stav v kraji lze vysvětlit geografickými specifiky regionu, které odráží hospodářskou úroveň jednotlivých okresů. Od toho se odvíjí míra nezaměstnanosti, která v kraji Olomouckém dosahuje 6,87 %. Celkově řada nezaměstnaných v kraji hledá hůře pracovní uplatnění, OSVČ těžko shání zakázky [13].

Samozřejmě jsou výsledky úspěšnosti vymáhání ovlivňovány kvalitou činností na příslušných útvarech a úsecích, zejména pak profesionalitou a odborností příslušných pracovníků. OSSZ by měly přistupovat k vymáhání v co možná nejkratší době, výkony by měly zahajovat co nejdříve a neprodlužovat lhůty. Častější doručování výkazů nedoplatků má především pro fyzické osoby psychologický efekt, než kdyby tento dlužník obdržel např. jen jednou v roce, což dokazuje skutečnost, že menší pohledávky bývají dlužníky uhrazeny těsně před výkonem.

Úspěch získání dlužné částky závisí rovněž na výši a typu vymáhání pohledávky, na typu plátce, na přístupných informacích o dlužníkovi, zda jsou informace k dispozici nebo je nutné potřebné údaje teprve zjišťovat.

Kraj byl v letech 2005 – 2008 vzhledem k ČSSZ mimořádně úspěšný při vymáhání pohledávek cestou soudního výkonu rozhodnutí (viz tabulka č. 3.13), podařilo se vymoci dokonce celou polovinu vymáhané částky. Stav způsobily vysoké jednorázové úhrady dvou velkých dlužníků. Avšak v roce 2006 kraj nedosahoval úrovně ČSSZ. V letech následujících byla splacena celá pětina vymáhané částky.

Jednotlivé okresní správy zvýšení úspěchu shodně odůvodňují intenzivní činností zaměstnanců oddělení vymáhání pohledávek. Návrhy na soud podávaly opakovaně s předpokladem, že dlužník mohl v mezidobí mezi výkony rozhodnutí nabýt nového majetku, a jednotlivé návrhy prováděly i u nižších dluhů.

Institut zástavního práva k nemovitostem povinných uplatňovaly i u pohledávek nižších. Takto zajištěné pohledávky vedly dlužníky ke snaze hledat řešení směřující k úhradám svých pohledávek, často docházelo i k úhradám v plné výši.

Nízká efektivita výběru pohledávek cestou konkurzních řízení se projevila i v kraji. Příčiny lze spatřovat také v obecných důvodech, jako je zdoluhavost, nedostatek majetku na straně úpadců, a když je majetek sepsán do konkurzní podstaty, bývá ve většině případů zastaven ve prospěch jiných věřitelů. V roce 2006 došlo k výplatě vysokých částek odděleného uspokojení na základě zajištění pohledávek soudcovským zástavním právem k nemovitostem zahrnutým do konkurzních podstat dlužníků a následně zpeněžených v rámci několika konkurzních řízení zahájených v předchozích letech.

Pokud jde o zhodnocení jednotlivých typů vymáhání, jednoznačně nejlepší výsledky plynou ze správního výkonu rozhodnutí, kterým se vymáhá téměř polovina pohledávek. Jestliže je tento způsob vymáhání bezvýsledný, přistupuje se k soudnímu výkonu rozhodnutí, takto bývá vymoženo zhruba od 15 % po necelých 19 %. Vymáhání cestou konkurzu má také určité výsledky, ale zhodnocení není objektivní, protože tato jednání bývají neobvykle dlouhá, často se přelínají z roku na rok, i když pracovníci OSSZ potvrzují časové zkrácení lhůt vymáhání touto cestou.

4.3 Úspěšnost výběru pojistného

Výběr pojistného a snižování pohledávek má zásadní vliv na stav rozpočtových prostředků státu. Efektivní výběr pojistného je trvalým prioritním úkolem ČSSZ. Proto je oblast výběru pojistného na jednotlivých OSSZ systematicky zpracovávána za účelem objektivního vyhodnocení úspěšnosti formou periodických výkazů a hlášení. Po vyhodnocení přijímají opatření k zajištění lepšího výběru pojistného.

Úspěšnost výběru je dána poměrem objemu celkového inkasa pojistného a příslušenství k objemu celkového předpisu pojistného a příslušenství (vyjádřeno v %). Snížení úspěšnosti výběru pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti by jen o 1 % představuje výpadek příjmů do státního rozpočtu okolo 3 mld. Kč. České správě sociálního zabezpečení se daří vybírat pojistné na 100% dlouhodobě, o efektivitě výběru svědčí také fakt, že se daří i snižovat pohledávky.

V příloze č. 3 jsou uvedeny předpisy pojistného a výběry pojistného v letech 2005 – 2008 v rámci ČSSZ a jaká byla procentní úspěšnost výběru. Z údajů vyplývá jaká částka byla předepsána k výběru a jaké částky byly skutečně vybrány. Inkaso bylo vyšší a to každým rokem, což je pro Českou správu sociálního zabezpečení velice příznivý výsledek.

Vývoj úspěšnosti za celé období názorněji představuje lineární směrnice trendu v příloze č. 4. Hodnota směrnice je 0,0274. V podstatě toto číslo popisuje „náklon“ křivky: čím vyšší je její hodnota, tím je výsledek příznivější.

Za KSSZ Olomouc jsou předpisy pojistného, výběry pojistného a procentní úspěšnost výběru znázorněny v příloze č. 5. Z jednotlivých procentních hodnot úspěšnosti lze konstatovat, že i kraj naplňuje důsledně cíl, kterým je úspěšný výběr pojistného.

Směrnice trendu vývoje úspěšnosti za kraj je obdobná jako u ČSSZ za Českou republiku, vyvíjí se stejným směrem, co se týče „náklonu“ křivky. Při srovnání hodnot křivek za Českou republiku a za kraj vidíme, že úspěšnost výběru pojistného v kraji roste rychleji (lineární směrnice trendu je vyšší – 0,0429), tudíž v průměru jsou výsledky za sledované období v kraji lepší, především díky úsilí pracovníků jednotlivých OSSZ.

Tabulka č. 4.1

Trend úspěšnosti - ČSSZ a KSSZ										
Rok	ČSSZ					KSSZ				
	předpis pojistného		výběr pojistného		trend úspěš.v %	předpis pojistného		výběr pojistného		trend úspěš.v %
	v mil. Kč	trend v %	v mil. Kč	trend v %		v mil.Kč	trend v %	v mil.Kč	trend v %	
2005	301 576	x	302 086	x	x	13 614	x	13 632	x	x

2006	321 354	1,07	324 350	1,07	1,0076	14 120	1,04	14 244	1,04	1,0074
2007	353 503	1,10	357 210	1,10	1,0012	15 365	1,09	15 567	1,09	1,0043
2008	374 803	1,06	375 068	1,05	0,9903	17 100	1,11	17 089	1,10	0,9864

Zdroj: [11] a [12] vlastní zpracování

Za povšimnutí také stojí sledovat na delší časové řadě meziroční trend vývoje předpisu a vývoje inkasa. Dynamiku tohoto vývoje na čtyřleté časové řadě od roku 2005 do roku 2008 zachycuje tabulka č. 4.1. Tyto trendy vývoje mají určitou vypovídací schopnost a mohou napovědět cosi o kvantitativní i kvalitativní stránce sledovaných činností.

5 ZÁVĚR

Práce je zaměřena na výběr pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti zajišťovaného Českou správou sociálního zabezpečení. Cílem práce bylo zhodnotit výběr pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti v letech 2005 – 2008 Českou správou sociálního zabezpečení v České republice a ve vybraném kraji. Měřítky je úspěšnost výběru pojistného a efektivita využívání legislativních kroků ke snižování pohledávek.

V teoretické části je popsáno pojistné a základní pojmy s ním spojené, dále proces výběru pojistného, příslušné dávky vyplácené na základě účasti v pojištění.

Následně byla provedena analýza stavu poplatníků, vývoje pohledávek a rozbor typů vymáhání pojistného včetně penále a pokut. Analyzované údaje byly čerpány ze statistik zveřejněných Českou správou sociálního zabezpečení a z rozborů vyhotovených interních výkazů a hlášení. Pro porovnání činnosti KSSZ Olomouc byly použity statisticko-analytické metody.

Z výsledků analýzy lze usoudit, že ČSSZ i KSSZ se daří trvale pohledávky snižovat. Kladný výsledek je zřejmý ve snižování pohledávek na pojistném, na penále i na pokutách.

Bylo poukázáno na důležitost procesu výběru pojistného, na složitost a pracnost jeho realizace. Úspěch spočívá v použití dostupných legislativních nástrojů k vymáhání a zajištění pohledávek, na profesionalitě a na schopnostech příslušných pracovníků. Výsledky kladně ovlivní odbornost pracovníků, na kterou má vliv i metodika precizně vypracovaná Českou správou sociálního zabezpečení pro pracovníky zabývající se touto agendou. Shrnutí výsledků jednotlivých Krajských správ sociálního zabezpečení jsou odrazem ve statistikách České správy sociálního zabezpečení.

Pracovníci kontrolních oddělení jednotlivých Okresních správ sociálního zabezpečení by měli preventivně provádět kontroly u poplatníků, aby byla zajištěna správnost a včasnost placení pojistného, především by se měli zaměřit na ty subjekty, které si opakovaně neplní povinnosti ve vztahu ke státu.

V odděleních účtárny pojistného by pracovníci měli vyhotovovat častěji výkazy nedoplatků, obratem zasílat dlužícím subjektům a tím na ně vyvíjet nátlak na včasné řešení problému.

Oddělení vymáhání na okresních správách sociálního zabezpečení by se měly více zaměřit na vymáhání pohledávek především cestou správního výkonu rozhodnutí, neboť efektivita tohoto titulu se projevuje v úspěšnosti výběru pojistného nejvýrazněji. V administrativních postupech by příslušní zaměstnanci měli reagovat rychle a neprodleně, urgovat kontaktované instituce a tím je přimět k součinnosti při získávání potřebných informací, na základě kterých probíhají další postupy.

Pokud nevede správní výkon rozhodnutí k uspokojení pohledávek, na oddělení vymáhání by měli pracovníci neprodleně a operativně reagovat a zahájit vymáhání cestou soudního výkonu rozhodnutí. U této formy vymáhání je nejdůležitější včas zjistit majetek povinného a co nejdříve zajistit pohledávku zástavním právem. Jedním z důvodů, proč je úspěšnost u tohoto typu vymáhání velmi nízká, je, že majetek je již zastaven ve prospěch jiných věřitelů, kteří soudu zaslali návrhy na zřízení soudcovského zástavního práva dříve.

Ukazatel spěšnosti má zásadní vliv na příjmy státního rozpočtu. Úspěšný výběr způsobuje nižší deficit státního rozpočtu, ze kterého ČSSZ dostává každý rok prostředky na dávky důchodového pojištění a nemocenského pojištění a na administraci systému a to nezávisle na tom, kolik na pojistném v předchozím období vybrala.

Česká správa sociálního zabezpečení je největší a zcela výjimečná finančně správní instituce státní správy České republiky. Trvalým krédem této organizace je být moderní, proklientsky orientovanou správou, která plně využívá moderní informační a komunikační technologie. Má trvale stanovené ambiciózní cíle, které se jí daří naplňovat.

Seznam použité literatury

- [1] TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 367 s. ISBN 978-8-7400-032-4.
- [2] KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.
- [3] LEIBLOVÁ, Zdeňka. *Zákon o zaměstnanosti s komentářem včetně prováděcích předpisů*. 4. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, s.r.o. 2008. 295 s. ISBN 978-80-7263-460-6.
- [4] FACHINELLI, Hana. *Sociální politika a sociální zabezpečení*. Aktualizovaná verze. VŠB-TUO Ostrava, 2008. 113 s.
- [5] GREGOROVÁ, Zdeňka. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Masarykova universita: Brno. 2005. 280 s. ISBN 80-210-3686-9.
- [6] *Sociální pojištění – úplné znění*. Aktualizované vydání. Ostrava: SAGIT, a.s., 2009. 380 s. ISBN 978-80-7208-716-7.
- [7] www.cssz.cz [on line] 2009. [cit.16.3.2009]. Dostupné na internetu <<http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/nemocenske-pojisteni-zahranicnich-zamestnancu.htm>>
- [8] *Interní směrnice ČSSZ*
- [9] TRNKOVÁ, Ludmila. ŽENÍŠKOVÁ Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění*. 12. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, s.r.o. 2007. 182 s. ISBN 978-80-7263-426-2.
- [10] KOLEKTIV AUTORU. *Zaměstnávání cizinců*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, s.r.o. 2005. 175 s. ISBN 80-7263-297-3.
- [11] www.cssz.cz
- [12] www.koc.cz
- [13] www.czso.cz [on line] 2009. [cit. 22.4.2009]. Dostupné na internetu <http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_olomouckem_kraji_k_31_12_2008>

Seznam zkratek

atd.	-a tak dále
č.	-číslo
ČR	-Česká republika
ČSSZ	-Česká správa sociálního zabezpečení
DDP	-dobrovolné důchodové pojištění
DP	-důchodové pojištění
ELDP	-evidenční list důchodového pojištění
EU	-Evropská unie
KSSZ	-Krajská správa sociálního zabezpečení
mil.	-milion
mld.	-miliard
MO	-malá organizace
např.	-například
NP	-nemocenské pojištění
odst.	-odstavec
O	-organizace
OSSZ	-Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	-osoba samostatně výdělečně činná
popř.	-popřípadě
Sb.	-sbírky
tis.	-tisíc
tj.	-to jest
tn.	-to znamená
tzv.	-tak zvané
v r.	-v roce
VO	-velká organizace

Seznam tabulek

Tabulka č. 2. 1:	Vyměřovací základ a pojistné osob účastných DDP
Tabulka č. 3. 1:	Počet poplatníků – ČSSZ
Tabulka č. 3. 2:	Osoby samostatně výdělečně činné - ČSSZ
Tabulka č. 3. 3:	Počet poplatníků - KSSZ
Tabulka č. 3. 4:	Osoby samostatně výdělečně činné – KSSZ
Tabulka č. 3. 5:	Kontroly – ČSSZ
Tabulka č. 3. 6:	Kontroly – KSSZ
Tabulka č. 3. 7:	Stav pohledávek dle poplatníků – ČSSZ
Tabulka č. 3. 8:	Stav pohledávek dle poplatníků – KSSZ
Tabulka č. 3. 9:	Správní výkon rozhodnutí – ČSSZ
Tabulka č. 3.10:	Soudní výkon rozhodnutí – ČSSZ
Tabulka č. 3.11:	Konkurzní řízení - ČSSZ
Tabulka č. 3.12:	Správní výkon rozhodnutí – KSSZ
Tabulka č. 3.13:	Soudní výkon rozhodnutí – KSSZ
Tabulka č. 3.14:	Konkurzní řízení – KSSZ
Tabulka č. 4. 1:	Trend úspěšnosti – ČR a KSSZ

Seznam grafů

Graf č. 2.1:	Pojistné hrazené zaměstnavatelem za zaměstnance
Graf č. 2.2:	Pojistné hrazené OSVČ
Graf č. 3.1:	Vývoj počtu OSVČ – ČSSZ
Graf č. 3.2:	Počet osob DDP - ČSSZ
Graf č. 3.3:	Vývoj počtu OSVČ - KSSZ
Graf č. 3.4:	Počet osob DDP - KSSZ

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7.5.2009

.....
jméno a příjmení studenta

Žeravice 7/32

Přerov

.....
adresa trvalého pobytu studenta

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Počet poplatníků v letech 2005 - 2008
- Příloha č. 2: Struktura pohledávek v letech 2005 - 2008
- Příloha č. 3: Předpis, výběr a úspěšnost výběru - ČSSZ
- Příloha č. 4: Vývoj úspěšnosti výběru pojistného a příslušenství za ČSSZ v letech 2005
- 2008
- Příloha č. 5: Předpis, výběr a úspěšnost výběru – KSSZ
- Příloha č. 6: Vývoj úspěšnosti výběru pojistného a příslušenství za KSSZ v letech 2005
- 2008

Příloha č.1

Počet poplatníků v letech 2005 - 2008 - ČSSZ							
Rok/podíl	počet	organizace		MO		OSVČ	DDP
		počet	zaměstnanců	počet	zaměstnanců		
2005	4 788 289	29 238	3 082 457	230 473	974 767	729 191	1 874
podíl (v %)	100,00	84,73				15,23	0,04
2006	4 848 236	29 362	3 149 523	231 717	987 387	709 330	1 996
podíl (v %)	100,00	85,33				14,63	0,04
2007	4 880 187	29 893	3 173 503	234 443	988 148	716 303	2 233
podíl (v %)	100,00	85,28				14,68	0,05
2008	4 978 920	30 079	3 250 136	236 595	999 450	727 063	2 271
podíl (v %)	100,00	85,35				14,60	0,05

zdroj: [11] vlastní zpracování

Počet poplatníků v letech 2005 - 2008 - KSSZ							
Rok	počet	organizace		MO		OSVČ	DDP
		počet	zaměstnanců	počet	zaměstnanců		
2005	260 408	1 799	162 725	12 343	57 322	40 305	56
podíl (v %)	100,00	84,50				15,48	0,02
2006	244 502	1 786	147 373	12 265	57 903	39 170	56
podíl (v %)	100,00	83,96				16,02	0,02
2007	244 357	1 816	146 450	12 317	58 225	39 612	70
podíl (v %)	100,00	83,76				16,21	0,03
2008	242 044	1 834	144 355	12 433	57 900	39 704	85
podíl (v %)	100,00	83,56				16,40	0,04

zdroj: [12] vlastní zpracování

Příloha č.2

Struktura pohledávek v letech 2005 - 2008 - ČSSZ (v mil.Kč)					
Rok/podíl	pohledávky celkem	pohledávky			
		na pojistném	na penále	na pokutách	ve splátkách
2005	62 180,33	28 610,22	31 895,75	193,55	1 480,81
podíl (v %)	100,00	46,01	51,30	0,31	2,38
2006	59 720,70	28 119,93	30 496,80	186,89	917,08
podíl (v %)	100,00	47,09	51,07	0,31	1,54
2007	57 488,37	27 441,09	28 993,08	180,94	873,26
podíl (v %)	100,00	47,73	50,43	0,31	1,52
2008	55 797,44	27 766,60	27 039,78	176,07	814,99
podíl (v %)	100,00	49,76	48,46	0,32	1,46

zdroj: [11] vlastní zpracování

Struktura pohledávek v letech 2005 - 2008 - KSSZ (v mil.Kč)					
Rok/podíl	pohledávky celkem	pohledávky			
		na pojistném	na penále	na pokutách	ve splátkách
2005	4 530,43	1 977,43	2 448,42	13,03	91,55
podíl (v %)	100,00	43,65	54,04	0,29	2,02
2006	4 442,58	1 948,24	2 351,68	12,24	130,42
podíl (v %)	100,00	43,85	52,94	0,28	2,94
2007	4 302,69	1 977,35	2 212,32	11,84	101,18
podíl (v %)	100,00	45,96	51,42	0,28	2,35
2008	4 306,78	2 008,68	2 121,85	11,80	164,45
podíl (v %)	100,00	46,64	49,27	0,27	3,82

zdroj: [12] vlastní zpracování

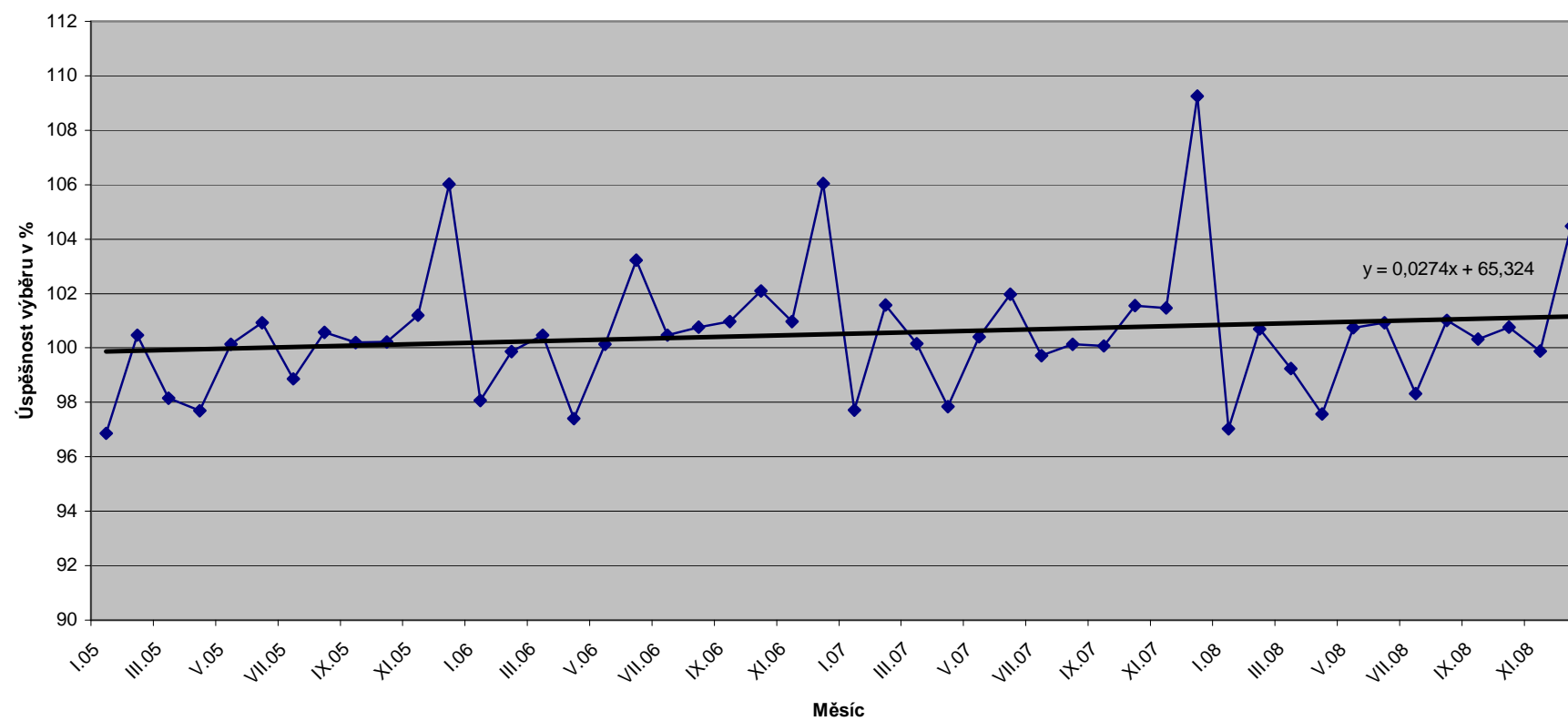
Příloha č. 3

Předpis, výběr a úspěšnost výběru - ČSSZ				
PŘEDPIS pojistného a přísl. celkem (mil.Kč)	2005	2006	2007	2008
leden	26 471	28 067	30 594	32 977
únor	22 462	24 399	26 655	30 201
březen	23 495	24 625	27 129	30 176
duben	24 748	26 121	29 712	32 301
květen	24 466	26 238	28 827	30 696
červen	25 067	26 622	29 353	31 470
červenec	25 640	27 073	30 110	32 162
srpen	25 340	27 126	30 220	30 950
září	24 785	26 349	28 600	29 837
říjen	24 960	26 636	29 326	30 409
listopad	25 721	27 819	30 436	30 800
prosinec	28 421	30 279	32 541	32 824
Celkem	301 576	321 354	353 503	374 803
VÝBĚR pojistného a přísl. celkem (mil. Kč)	2005	2006	2007	2008
leden	25 639	27 524	29 892	32 000
únor	22 567	24 367	27 076	30 414
březen	23 062	24 741	27 174	29 943
duben	24 176	25 442	29 070	31 517
květen	24 498	26 272	28 942	30 922
červen	25 300	27 480	29 930	31 762
červenec	25 346	27 199	30 026	31 624
srpen	25 487	27 332	30 262	31 262
září	24 836	26 604	28 620	29 932
říjen	25 015	27 195	29 782	30 637
listopad	26 027	28 088	30 884	30 764
prosinec	30 133	32 106	35 552	34 291
Celkem	302 086	324 350	357 210	375 068
ÚSPĚŠNOST VÝBĚRU pojistného a přísl. (v%)	2005	2006	2007	2008
leden	96,86	98,07	97,71	97,04
únor	100,47	99,87	101,58	100,71
březen	98,16	100,47	100,17	99,23
duben	97,69	97,40	97,84	97,57
květen	100,13	100,13	100,40	100,74
červen	100,93	103,22	101,97	100,93
červenec	98,85	100,47	99,72	98,33
srpen	100,58	100,76	100,14	101,01
září	100,21	100,97	100,07	100,32
říjen	100,22	102,10	101,55	100,75
listopad	101,19	100,97	101,47	99,88
prosinec	106,02	106,03	109,25	104,47
Celkem	100,17	100,93	101,05	100,07

zdroj: [11] vlastní zpracování

Příloha č. 4

Vývoj úspěšnosti výběru pojistného a příslušenství za ČSSZ v letech 2005 - 2008

zdroj: [11] vlastní zpracování

Příloha č. 5

Předpis, výběr a úspěšnost výběru - KSSZ				
PŘEDPIS pojistného a přísl. celkem (mil. Kč)	2005	2006	2007	2008
leden	1 234	1 294	1 369	1 514
únor	995	1 053	1 132	1 357
březen	1 007	1 092	1 169	1 356
duben	1 103	1 135	1 273	1 413
květen	1 109	1 173	1 286	1 425
červen	1 108	1 191	1 251	1 389
červenec	1 202	1 213	1 310	1 517
srpen	1 136	1 200	1 318	1 434
září	1 139	981	1 250	1 420
říjen	1 161	1 236	1 288	1 425
listopad	1 166	1 233	1 336	1 430
prosinec	1 254	1 319	1 383	1 420
Celkem	13 614	14 120	15 365	17 100
VÝBĚR pojistného a přísl. celkem (mil. Kč)	2005	2006	2007	2008
leden	1 172	1 236	1 330	1 438
únor	991	1 053	1 157	1 360
březen	1 036	1 080	1 167	1 328
duben	1 062	1 067	1 246	1 404
květen	1 096	1 154	1 268	1 382
červen	1 113	1 190	1 285	1 455
červenec	1 166	1 194	1 338	1 464
srpen	1 142	1 206	1 312	1 395
září	1 159	1 183	1 238	1 435
říjen	1 138	1 235	1 320	1 426
listopad	1 176	1 231	1 324	1 428
prosinec	1 381	1 415	1 582	1 574
Celkem	13 632	14 244	15 567	17 089
ÚSPĚŠNOST VÝBĚRU pojistného a přísl. (v%)	2005	2006	2007	2008
leden	94,98	95,52	97,15	94,98
únor	99,60	100,00	102,21	100,22
březen	102,88	98,90	99,83	97,94
duben	96,28	94,01	97,88	99,36
květen	98,83	98,38	98,60	96,98
červen	100,45	99,92	102,72	104,75
červenec	97,00	98,43	102,14	96,51
srpen	100,53	100,50	99,54	97,28
září	101,76	120,59	99,04	101,06
říjen	98,02	99,92	102,48	100,07
listopad	100,86	99,84	99,10	99,86
prosinec	110,13	107,28	114,39	110,85
Celkem	100,13	100,88	101,31	99,94

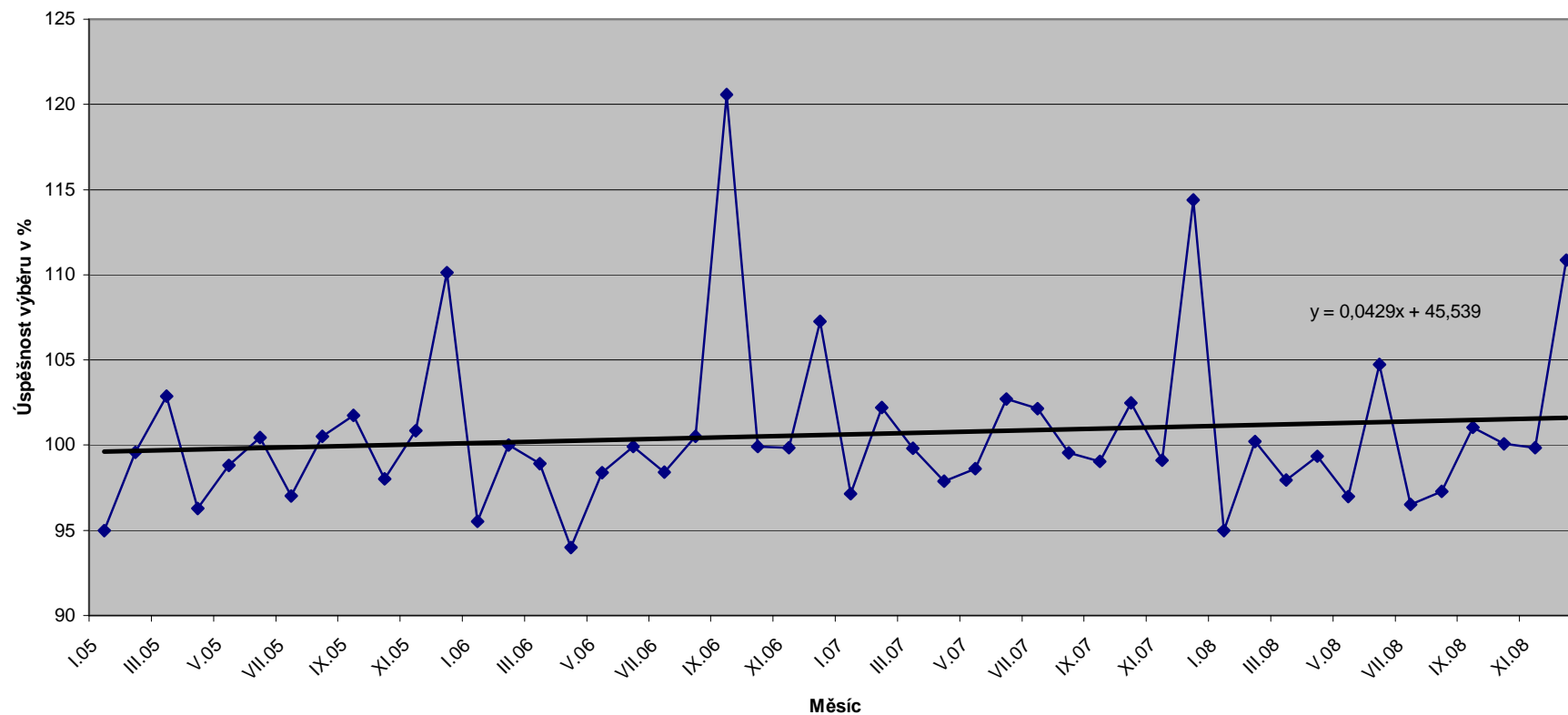
zdroj: [12] vlastní zpracování

Příloha č. 6

Vývoj úspěšnosti výběru pojistného a příslušenství za KSSZ v letech 2005 - 2008

zdroj: [12] vlastní zpracování